

НАША



ВСЕУКРАЇНСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

ВІРА



м. КНІВ

Газета заснована 1 вересня 1989 року

Наш індекс 61671

Надходить та дата...

Євген СВЕРСТЮК

Надходить та дата,
Коли він вже вийшов з могили,
Коли він у буйнім розмаї
Поплив у травневому вирі
в той край, де його «скоренили».

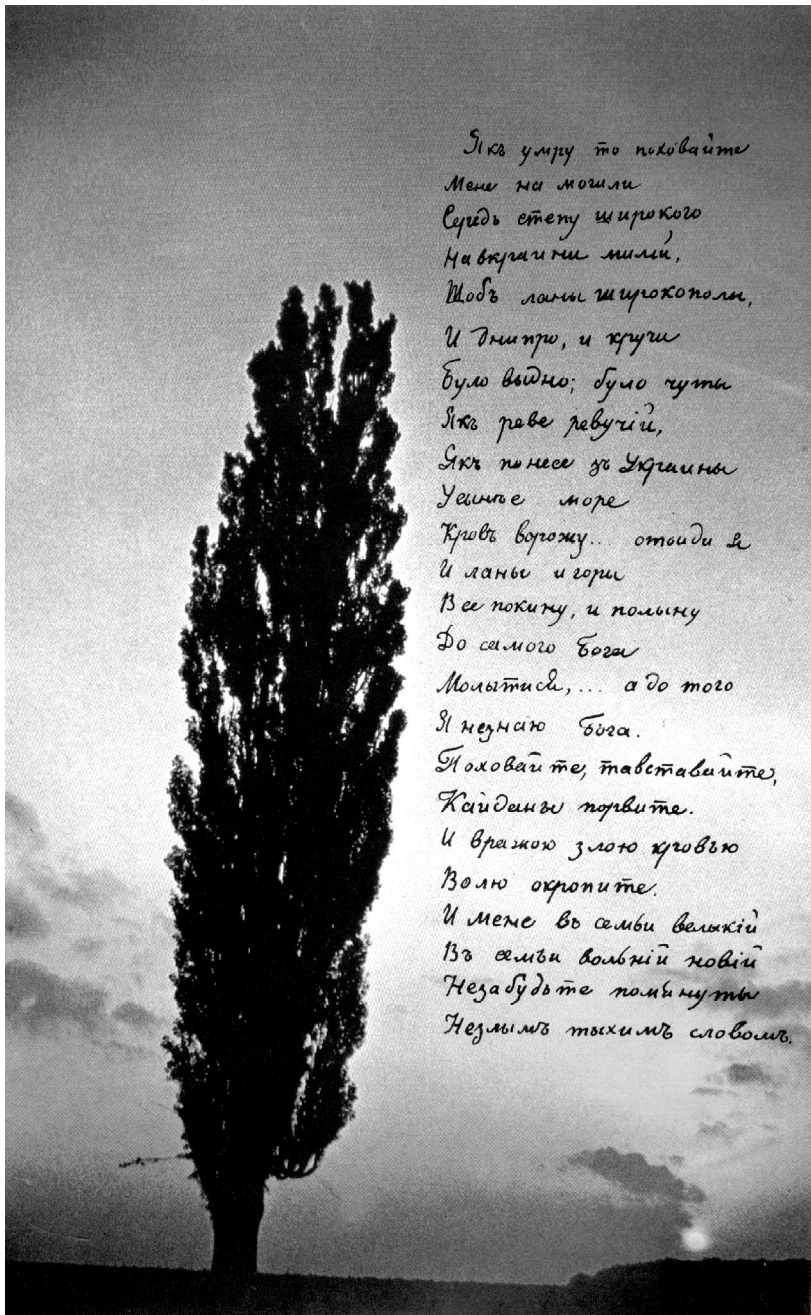
Надходить те свято,
коли він злетів між вінками,
Як пісня, що лине по світу,
Супроти указів та варту
за правом свого заповіту.

Вже пізно до тям
прийшли і його здоганяли,
глушили і плутали в сіті,
А він все те зносив свавільний
І вільний, як вітер.

Живе у тім краї
невидиме диво-коріння
і бродять заковані сили.
І він знов і знов оживає
в новім поколінні.

Ше свято любови
Привожить піснями і снами,
стріляє бруньками до неба
і мучить і кличе на безум,
і греблі зриває під нами.

(Багдарин, Бурятія, 1981)



Якщо умру то поховайте
мене на могили
Серед етету широкого
Навкругиши шили,
Щоб лани широкополі,
и дніпро, и кручи
було видно; було чути
Як раве ревучий,
Як понесе до України
Усімє море
Кривь вугожу... отовди є
и лани и гори
Все покину, и полину
До самого Бога
Молитися, ... а до того
Я незнаю Бога.
Поховайте, таветавийте,
Кайдань похвите.
и вражою злото кровью
Волю окропите.
и мене во самби великій
Вз самби волюбній новій
Незабудьте похитуть
Недмиль тохитль словиль.

Ă ÖŮ Ĭ Ő ×ĔÑĚİ:

Ĭ Ĭ AA×ĔŎĔ NĀŦŦŦ ÇĀĬ ĔŦ	2-3
NĬ Ĭ AAAĔ Ĭ ĐĬ Ĭ ĀĀĬ Ĭ ŐĬ ĀĀĬ Ĭ B Ő. ØĀĀ×ĀĬ ĔĀ	4-5
Ĭ Ĭ ĀĈĬĬ ĀĀĔĔĬ Ĕ ĔĔĔĬ Ĕ	8
ÇĀĀĬ ĀĬ Ĭ B ĬĬ ĬŎĬBŎĔĀĬ Ĭ Ĭ ĀŦŎĬ Ĕ «Ĭ ĀŦŦĬ ĀĬ ĀŦŎĀĬ B»	9
ŎĬĬ Ā ĀĀĬ Ĭ Ĭ ĀĬ Ĭ NŎĔ	10
«NĬ ĬĀ ĀĀÇ ĀĀĀŦ» Ĭ .BŦĬ NĔĀĀĀ ĔĀNĬĀĀ	12-13

Записи з прощі на Святу Землю

Людмила ІВАННИКОВА

«Кажу Вам... тут більше, ніж вівтар»

Уся Свята Земля освячена стопами Самого Господа, Його земної родини — Матері Божої, Її батьків, і праотців, старозавітних пророків, і апостолів, і перших мучеників... А тепер ступин на неї ті... Це почуття, стан душі, неможливо передати — це відчуття своєї недостойності. Я не могла його позбути-



Вифлеємська ікона Божої Матері

ся ні на мить. Так, наче ти входиш у вівтар, весь час входиш у вівтар, ні, зайшов — і там перебуваєш, і розумієш, що тобі не можна туди входити — але волею Божою ти чомуєш є там... Тому перед кожною святею було саме таке відчуття: я недостойний увійти, недостойний торкнутися цього... Але усвідомлення того, що ти заради цього прийшов, щоб торкнутися її, і що це може вперше й востаннє Господь сподобив тебе — це усвідомлення припиняє внутрішню боротьбу — і ти входиш і торкаєшся...

Що ж, вся ця земля і є Вівтар Божий, Святеє Святих, з якого підноситься безперервна молитва від усіх народів світу. Певно, саме заради цієї молитви Господь іще держить світ. Бо не може знищити Свій Вівтар... Якби ж то вся земля стала Його Вівтарем! І якби кожна людина стала!

Стопами Божої Матері

У Назареті є два місця, де, вважають, — відбулося Благовіщення Діви Марії. За апокрифічною Євангелією від Якова це сталося біля джерела, де в ті часи увесь Назарет воду брав, і Діва Марія і, можливо, навіть маленький Ісус — іншого джерела не було. Є воно й тепер, але глибоко в печері. Над ним — Православна церква Благовіщення. Церква давня, з дерев'яним іконостасом і дуже старими іконами. Збоку вхід в печеру, де можна побачити те джерело. Туди кидають записки за здоров'я. Ми проспівали величання Божої Матері. В цей час ішла Літургія арабсь-

кою мовою. Співали дуже давнім і складним наспівом кілька чоловіків — але без нот. Як можна вивчити це напам'ять — не уявляю.

Трохи далі — інший храм Благовіщення, католицький. Він збудований вже у XX ст. на місці, де був дім Марії і Йосипа. Там розкопане житло часів перших християн. Взагалі багато храмів стоять на розкопках 4–5 ст. н. е. Храм величний, займає дуже велику площу, у ньому людина відчуває себе мізерною, нікчемною перед величчю Божою. Але там внизу також є під фундаментом місце, де благовістив Ангел Діви Марії про народження Сина — очевидно, це саме дім Йосипа був — на ньому стоїть престол, це невеличкий вівтар.

Там же видно на підлозі стародавню мозаїку 4-го чи 5-го ст. Цей храм унікальний ще й тим, що навколо нього збудована галерея, на стінах якої висять подаровані ікони Божої Матері всіх народів світу. Є тут і японська, і корейська, і китайська і польська й румунська Богородиці з усіма етнічними рисами, деякі з яскраво вираженою національною ідеєю. Перед входом до галереї, праворуч, — українська ікона Божої Матері, яка покряває людей, що стоять в одязі різних регіонів України. До речі, на стіні православного храму Благовіщення також висить українська мозаїчна ікона «Волинська Богоматір», пожертвована мешканцями Луцька.

Одне з найсильніших вражень — храм Різдва Христового у Вифлеємі. Це базиліка IV ст., побудована ще Костянтином і Єленою, збереглася в первісному вигляді, звичайно, з містечкими нашаруваннями різних століть. Але тут — і залишки мозаїки, і давні кам'яні купелі, в яких у Великодню Суботу охрещували людей, і лампади різних століть та різних церков, що звисають зі стелі (до речі, у нас в Києві це відродили у Михайлівській церкві на території Олександрівської лікарні: замість панікадила горять десятки лампадок, підвішених до стелі). А найголовніше — печера, в якій народився Спаситель. При вході до неї висить Вифлеємська ікона Божої Матері — здається, кращої ікони більше ніде не бачила. Про її красу я давно чула від людей, які побували там.

Оскільки храм цей побудувала св. цариця Елена (вона перша приїхала на Святу Землю, зробила ряд розкопок у Єрусалимі та інших святих містах і виявила місця, пов'язані з життям Спасителя, зокрема, й цю печеру, над якою воздвигла храм), то й у галереї, при вході до нього, є невеличка церква в її ім'я, католицька. В ній наші співбрати греко-католики (нашу невеличку групу приєднали до лівій'ян) одправили

Літургію, а ми — зазданий молебень. Дивно було чути службу українською мовою в цих місцях! Але все перевіршили колядки, проспівані хором у печері Різдва Христового! Не можна без сліз було слухати їх! І де я тільки не колядувала досі: і в сільських хатах, ледве навчившись говорити, в міських квартирах, в концертних залах, і на вулиці, і на вокзалі, і в транспорті, і в храмі — але поколядувати в печері, оспіваній у самих колядках, над яслами, в яких лежав маленький Спаситель, де стояли оспівані три царі, — це справжнє чудо, дароване мені нескановано милістю Божою! Ті почуття, що охопили там, неможливо вимовити словами! Здається, перед очима промайнуло ціле моє життя! Згадалися такі його хвилини, що я навіть не думала, що вони колись були! Згадалися такі люди, за яких уже й ніколи не думала!..

Ось колядуємо на Тросчині, у багатопверхівці, 1989 р. На наш спів розчиняються одразу двері трьох квартир, які поруч, мешканці виходять за поріг, хто в чому є. І серед них бабуся років 80, видно, що сільська, в хустинці, уся аж світиться. І за кожним рядком «Христос родився, Бог воплотився!» вона єдина христиться і робить поклін! Для нас це розвага, відродження традиції. Для неї — Різдво Спасителя!!!

Ходили з вертелом, 1996 рік. Але після 1-ої ночі вже було незручно вдиратися до квартир. Вирішили піти на залізничний вокзал, адже там, у залі чекання, завжди є люди. Так і було. Хтось спав, хтось слухав, хтось для годиться щось опускав у торбину. І раптом з'явилась «Бомжиха» — чорна, брудна, невідомо якої національності, і стала бити земні поклони перед нашими саморобними яслами, в які ми самі тоді ще не вірили!!! Я бачила, що навіть хлопці плакали!..

Іншого разу церковний хор пішов

колядувати, а мене залишили у храмі. Я дуже засмутилась, адже колядування на Різдво досі було справою мого життя! А тепер я наче відлучена! Стояла перед іконою зі слезами й дивилась в очі Богородиці, що тримала на руках Младенця. І раптом наче блискавка осяяла мене: «Адже головне — тут! Ти сумуєш, що не пішла до людей, а Породілля тут! Хто заколядує Божої Матері? Хіба не Вона народила сьогодні Сина? Хіба не Її слід нині величати краще за всіх людей?» Втішена, я стала і урочисто як ніколи виспівала всі колядки, які знала, Діви Марії, Господині цього храму. ... Отже, тепер я й одержала дар від Неї — побувати тут. Я дійсно прийшла і колядую Божої Матері! І плачу й молюся за всіх тих людей.

Вразила також оспівана в наших щедрівках ріка Йордан. Незрозуміло було, як би то Матір Божа купала Младенця Ісуса в Йордані, нарядила і скупала ... Аж тут я збагнула: втіваючи від Ірода у Єгипет, де б же Вона могла скупати Своє Дитятко? Хіба що дійшовши нарешті до Йордану. Хто побував на цій землі, той не здивується щедрівкам. Йордан перший скупав Младенця Ісуса, він пам'ятає не лише Діву Марію та Йосипа, він чув голос волаючого в пустелі Івана Хрестителя, що закликав до покаяння (ученики його стали першими апостолами Христа), він несе в собі ті краплини води, які стікали з голови Ісуса, коли Він прийняв хрещення Іваном, будучи Вседержителем і Творцем Всесенної.

Скупатися в річці Йордані, скупатися, як купався Ісус, перейти на той берег — до вічного життя, як перейшла Марія Єгипетська — чи не про це думав і мріяв кожен з нас, входячи в зеленувату прохолодну воду ... І чи не нову одужу душі, очищеної, невинної вже, символізують наші білі сорочки, які ми вдягли сьогодні замість крижма?

Земний шлях і хресна дорога Спасителя

Вони нероздільні. Це одна й та ж дорога, що розпочинається з печери Різдва, із ясел, йде через Молочну печеру, де лежать кістки убієнних Іродом немовлят, через Назарет до Йордану — і виходить спочатку на Гору Спокус. Справді з неї видно всі царства світу цього, але між іншим, усе людське з неї бачиться дуже мізерним. Важко навіть уявити, що ті діла людські дуже величні ... як то здається внизу. Щоб



Церква Благовіщення Богородиці в Назареті

збагнути це, варто піднятися на Гору Спокус! Не кажу вже про Гору Блаженств! До цієї нам так далеко! А там паче про Гору Фавор! Гора Фавор — то прообраз раю! Вона вся цвіте! Вона — як букет барвистий, пахучий. Навколо всі гори сіро-бурі, пустельні, жодної зеленої плямки на них! А вона наче диво! «Добре нам тут бути!» — говорили Іван і Петро — добре і нам там було бути. Здавалось, що на ній і досі живе Господь, у шатрі, як пропонували учні, — і небо шатро Його. Але вже вони мали побудувати тут троє шатрів для Нього, для Іллі й для Мойсея. Так і є — на горі стоїть храм з трьома вівтарями-шатрами...

Але ми ще не витримуємо фаворського світла, ще очі наші звикли до темряви, ноги — до спотикання...

* * *

Якось один учитель попросив принести йому в дар гарних квітів. Усі прийшли з букетами, тільки один учень без нічого. Ні, він приніс зів'ялу квітку. Вчитель спитав його, чому так вчинив? «Я прийшов у поле і там було безліч гарних квітів. Але коли я прислухався, то почув, що кожна із них підносить молитву до Господа. І я не зміг перервати їхню молитву».

Христос молився у Гетсиманському саду. Тут є печера, де Він молився до кривавого поту! Та прийшов Юда і перервав Його молитву!

На Оливній горі на кожному кроці стоять храми. Ось храм Сльози Господньої. Ось храм «Отче нашу», де Він навчив апостолів цієї молитви. Ось місце Вознесіння і камінь, на якому залишився слід стопи Господньої... А ось Гетсиманський сад...

А Хресна дорога, якою ми мали пройти, розпочалась нами з Божественної Літургії коло церкви св. Анни, побудованої на місці дому батьків Діви Марії, а він був поблизу Овечої Купальні, де Христос зіплив розслабленого. Символічно, що попередня неділя за календарем якраз і була неділею про розслабленого, а день той був середя, Переполовиння Господне. Оскільки в храмі правили Літургію греко-католики, то ми, як перші християни, зробили собі престіл на одній з колон IV ст. — можливо, це теж була колона якоїсь базилики. Така незвична служба під відкритим небом («небо — престол Його, а земля — підніжка ніг Його») надихнула нас. Причастя Святих Христових Тайн дало сили витримати, можливо, найважчий день з усієї прощі з радістю. Бо після цього рушили з хрестом із покаяння співами Хресною дорогою Спасителя, яка йшла не завжди через храми, а через сучасні торговий вулиці, давню в'язницю, де можливо, утримували тих розбійників, що були розп'яті з Христом, і вивела нарешті до Храму Гробу Господнього.

У храмі Гробу Господнього є частина Голгофи з тріщиною — це тріщина, яка утворилась від землетрусу, що стався в момент смерті Спасителя і сходження Його до пекла. Але теперішній храм Воскресіння — це лише частина того, який був збудований св. Рівноапостольною царицею Єленою.

У храмі Воскресіння Христового найбільше мене вразив мироточивий камінь — це той камінь, що був відвалений ангелами від гробу. До нього всі буквально припадають, кладуть речі для освячення. Коли я припала до нього лицем, то відчула щось подібне, як читаю в каноні про отроків єврейських,

яких кинули у розпалену піч: навколо буяло полум'я, а серед печі — наче вітер з роси; від нього йшла така прохолода, немов на світанку, коли буває роса, а ще пахощі. Мені ці пахощі вже були знайомі — такі йшли від ікони, що мироточила, яку привезли колись до нас із Ніжина. Тому припавши до нього, я неначе торкнулась до райської благодаті, хотілось дійсно залишитись тут назавжди.

Так само пахло і місце, на якому лежало тіло Спасителя і де Він воскрес... Але там не можна було затриматись довше ніж на кілька секунд.

Тепер я побачила ті святі печери. Вони різні. Печера Різдва Христового (по-стародавньому «вертеп») вміщає багато людей. А Гріб Господній — печера, де захоронували покійників — зовсім тісна, маленька, там тільки гріб і поміщається, туди лише кілька людей може ввійти.

Печера пастухів, на т. зв. «Полі пастухів» — у ній жили ті оспівані в наших колядках пастушки — настільки

камені сад! Це як душа моя: був безплідний камінь, виплеканий у школі і у вузі вчителями атеїстами... А Господь лише раз торкнувся його Своєю благодаттю — і камінь пустив паростки віри... Як же їх треба плекати, щоб зацвіли, щоб дали плоди! Як далеко ще до плодів — чи вистачить терпіння?

Проте все ж найбільше враження справила на мене пустеля, яку ми переїздили декілька разів — коли їхали з Кани Галилейської до Вифлеєму, де жили, коли мандрували на Поле Пастушків, до Мертвого моря, у Єрихон. Та пустеля стала для мене справжнім дивом, наче побачила я перші дні світотворення. Тут уже нема ні росиночки — самий лише камінь, то сірий, то білуватий, то темно-коричневий. Гори, ущелини так мальовничо розкидані, що очі розбігалися, за вікном картини змінювалися так швидко і одна за одну краці, щораз незвичайніші. Я вперше бачила таку красу... Тільки Господь з голого, мертвого каміння міг витворити таку красу! Очей відвести не можна —

— хто співом, хто шелестом, хто здюрчанням або шумом хвиль, — то й вони ж славлять! Але Бог не дав їм голосу — дав мовчання.

Але яке величне мовчання! Який голос зрівняється з ним? І цим величним мовчанням вони славлять Господа, це їхня подячна молитва, і вона споконвічна, ні разу ще не порушена. І вони вчили молитися тих, хто втікав сюди, видовбував тут оці печери... Певно, це ще вищий, після споглядання, етап пізнання Бога. Це — та внутрішня молитва, про яку повчають святі отці, що вона — вершина досконалості, бо сама без слів твориться в серці!

Мало хто зі смертних досягає цього... Для нас це незбагненно... Але той, хто повчав про це — досягнув. Досягла ж Марія Єгипетська, яка подивилась у такій пустелі — Євангелія увійшла в неї, як Дух Святий входить у кожну рослину. Увійшла без слухання, без учителів... От таємниця пустелі... Попри всю земну красу вона, виявляється, найдосконаліша з усього



простора, що там тепер облаштований храм. У Вифліємі ще є печера, в якій була келія св. Миколая — у ній подвизався він цілий рік, коли був там єпископом. Над нею тепер прекрасний православний храм св. Миколая, а також і підземна церква, де ми проспівали величання святителю. Нам там прийняти дуже тепло, хоч храм був зачинений, та ради нас відчинили. Є ще там православна церква св. Михайла, де нас навіть пригостили хлібом. Та ніщо не може зрівнятися з храмом Воскресіння, з тією радістю, яку переживає людина, коли потрапляє туди. Там розкрита Євангелія на останній сторінці...

Слідами пустинножителів

Природа Святої Землі дивовижна — вона наче нагадує квітучий райський сад. На суцільному камені здається кожна рослинка виплекана, виохана — дійсно я вірю, що тут не тільки Христос, а й будь-яка людина «надламаной галузки не доломить», бо якщо та галузка тут в таких умовах виростає — то це певно прирівнюється до вбивства. І як то символічно — на безплідному

так би стояв і дивився...

І раптом ще раз (бо вже колись це було, коли жила на 9-му поверсі й щовечора споглядала небо) — я зрозуміла тих перших подвижників-пустинножителів, чому втікали з міст саме сюди! Тому що тут вони бачили велич Господа, залишалися наче віч-на-віч із Ним, безборонно, щодня, щомиті споглядали Його творіння! Я збагнула **щастя споглядання**, про яке пишуть святі отці, — ось воно, я відчуваю його! Це понад усе на світі, навіть понад молитву в храмі! Ні, в храмі з навіть найкращими в світі розписами, іконостасом, найпишнішими оздобами цього не відчужеш! Там Господь невидимий — десь у вівтарі, за завесою, за Царськими вратами... А тут Він — ось наяву, перед тобою, ти наче дивившись Йому в вічі, захоплюєшся і розчулюєшся...

Тільки в пустелі може бути молитва прямо у вічі Господу, без ніяких матеріяльних посередників... Ця дивовижна пустеля — вівтар Божий... І хіба вона мертва? Усе це каміння, ці гори не мертві! Правда, тут нема ні дощу, ні вітру, ні травинки, тому все мовчить. Гори мовчать... Але такими їх створив Господь... Іх природа — мовчання! А оскільки все творіння славить Господа

творіння.

А ось один з монастирів у Йорданії — в такому міг подвизатися старець Зосима. Це монастир святого прп. Герасима Йорданського. Зелена оаза, де є вода і все цвіте. Двоповерховий храм, при вході у верхню церкву стоїть рака з мощами йорданських святих, яким ми поклонились, а в храмі одправили заздравний молебень до цих святих і до прп. Герасима. Дивно було чути в цих стінах «Христос Воскрес» українською мовою. А на подвір'ї я побачила нанизані прапорці різних країн світу, і серед них блакитно-жовтий, наш. Скрізь, де є Православна Церква, ти не чужий, навіть тут, у пустелі. Ще один молебень одправили ми в Єрихоні, у храмі, на місці, де був збудований дім Закхея. На подвір'ї ще є джерело й залишки того дерева, на яке виліз митник Закхей, щоб побачити Христа. Отже, в кожного є своє дерево — а чи вистачає в нас мужності переступити через власну гординю, становивши, осуд інших і всі сили спрямувати на зустріч з Христом, на спасіння? І чи відчуваємо ми час відвідин своїх? О, не дай, Господи, його прогавити!

Фрагменти

22 травня — день Перепоховання Тараса Шевченка в Україні

ШЕВЧЕНКОВЕ ПОВЕРНЕННЯ

26 лютого о 12 годині надійшла сума телеграфна депеша з Петербургу у 2-гу Київську гімназію М. К. Чалому від видавця творів Т. Г. Шевченка Данила Каменецького: «Сегодня утром в 5 1/2 умер Тарас». Як згадував пізніше Михайло Чалий, «вістка про тускорботну новину рознеслась по місту зі швидкістю електрики».

Домовину з тілом Тараса Шевченка було встановлено в академічній церкві, до якої безперервно йшли друзі і шанувальники поета, студенти Петербурзького університету та Академії мистецтв, письменники, художники, вчені.

Скульптори П. Клодт та Ф. Каменський зняли посмертну маску Шевченка, а художники В. Верещагін, М. Дмитрієв-Оренбурзький, П. Ейснер, Л. Жемчужников, М. Михешин і В. Резанов замалювали його на смертному одрі. Зберігся до нашого часу оригінал фотографії «Шевченко в домовині».

Поряд із дітьми України проставали краєці представники тогочасної російської літератури та культури — Салтиков-Щедрін, Чернишевський, Достоевський, Лесков, Микола і Василь Курочкині, Михайлов, Панаєв, Пипін, брати Жемчуж-

никови, Помяловський, Шелгунов...

Смерть Шевченка об'єднала людей різних національностей в одну сім'ю. Першим прорік цю істину Пантелеймон Куліш:

«Такий поет, як Шевченко, не одним українцям рідний. Де він не вмер на великому Славянському мирі, чи в Сербії, чи в Болгарії, чи в Чехах,— всюди він був би між своїми...»

Проводили поета в останню путь і жінки-українки. Кожна з них оплакувала його смерть без причитання-голосіння, як здавна було заведено на Україні, та занадто далеко були вони від рідної землі.

«Прошення» до міністра внутрішніх справ, петербурзького військового генерал-губернатора про дозвіл на перевезення тіла Т.Г. Шевченка з Петербурга до Києва від 27 лютого 1861 року. Цей документ підписаний «колежским советником» Михайлом Михайловичем Лазаревським — одним із шести братів Лазаревських, які завжди з великою любов'ю ставилися до поета. Наводимо повністю цей документ:

«Согласно желанию, выраженному пред смертью покой-

ным академиком Императорской Академии Художеств Тарасом Григорьевичем Шевченком, умершим (как из прилагаемого № полицейских ведомостей видно) 26-го сего февраля, и по желанию его родственников имею честь покорнейше просить Ваше Высокопревосходительство выдать мне билет на перевезение тела его из С.-Петербурга в Киев» (ІЛШ., ф. 1, № 482). Дозвіл було отримано у квітні.

П'ятдесят вісім днів перебував прах Т.Г. Шевченка в Петербурзі. А 26 квітня 1861 року рано-вранці друзі поета знову зібралися на Смоленському кладовищі, викопали дубову труну з тілом Кобзаря, вклали її в іншу, свинцеву, а цю — в основу, оббиту по кутах залізом і в двох місцях стягнену залізними поясами. Встановили на спеціальні дроти. На домовині зорігла віньетка з лаконічним промо-вістком: «Тарас Григорьевич Шевченко, украинский поэт. 1861 г., февраля 26. СПб». Цього печального дня із вінків, які були на могилі поета, шанувальники брали на згадку по листочку і потім берігли їх, передаючи як благословіння своє і Великому Кобзарю дітям, внукам і правнукам. Три з них дійшли до на-

ших днів: два — миртові, з написом «ТГШ» та «4 — 1861.», і один — з папороті.

Голос Пантелеймона Куліша: «Що ж се ти, батьку Тарасе, од'їжджаєш на Україну без червоної китайки, заслуги козацької? Чим же нижчий ти од козацьких лицарів? Ні один вільний козак не сходив з сего світу без сеї остаточної честі... Розкиньте ж, небожата, червоний цвіт славетний по чорній сумній домовині Тарасовій. Нехай наш батько з'явиться про добро, про честь і волю нашу...» І покрили домовину червоною китайкою: «З'явись, батьку, серед рідного краю під своєю червоною китайкою, заслугою козацькою; згромадь навкруги себе сліпих, глухих і без'язиких: нехай побачать, як далеко вони од правди постали, нехай почують із мертвих уст твоє слово безсмертне, нехай, хоч помиляючись, зачнуть глаголати непозиченою мовою після столітніх позичок!.. твоя душа велика нову, свіжу Україну посеред старої трухлі вбачала...»

Не переставай іти мокрий сніг, однак люди його не помічали. Поволі добралися до вокзалу. І тут востаннє тихо

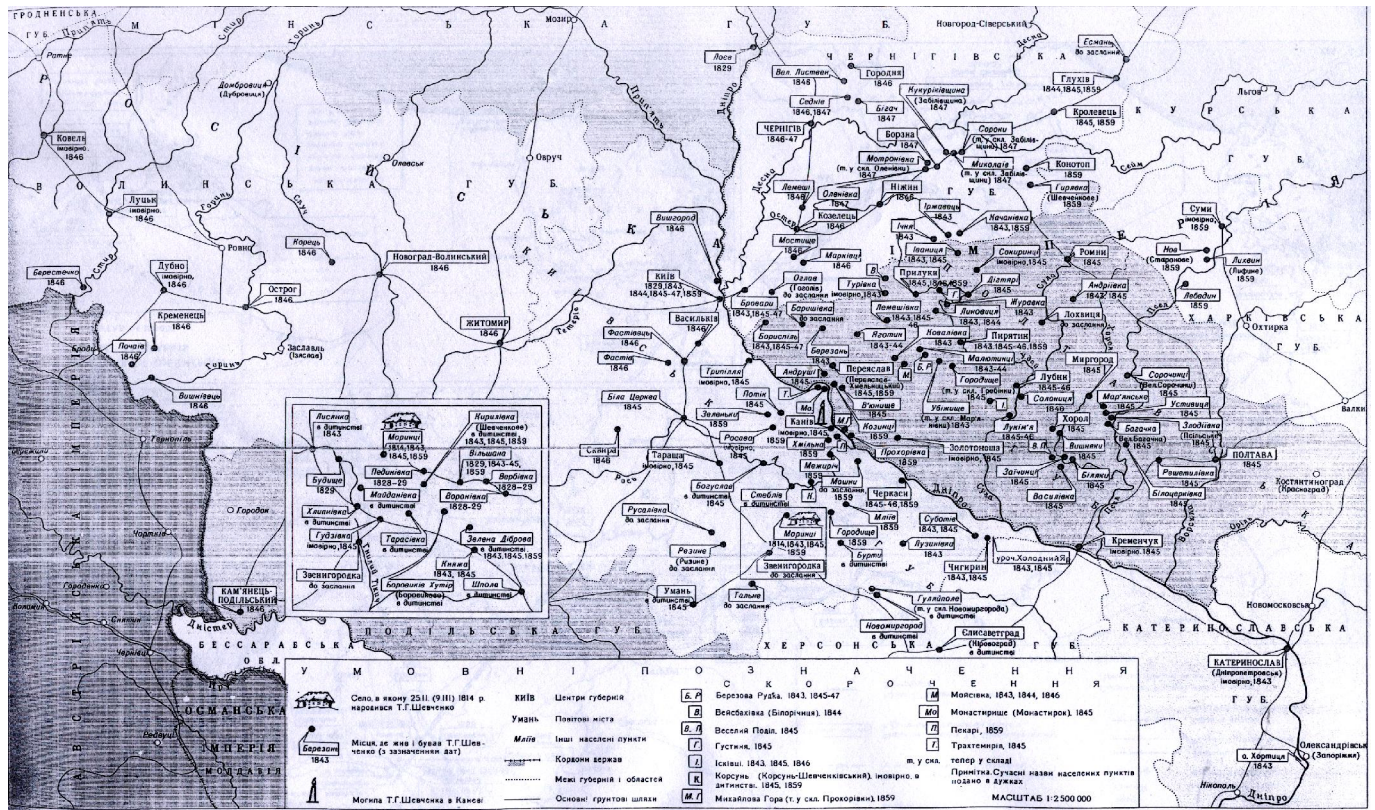
згромадились друзі коло твоєї труни, тихо і бережно підняли її на плечі, поставили в вагон,— спорядили в далеку путь».

Шлях проходив з Москви до Києва через Серпухов — Тулу — Орел — Вологусеве — Кромі — Кошелевку — Дмитровськ — Севськ — Есмань — Глухів — Кролевець — Батурін — Борзну — Комарівку — Ніжин — Носівку — Козелець — Омитовку — Бровари — Жандармський міст (так, певне, називає Лазаревський Ланцюговий міст).

Урочисто приймали домовину поета в місті Орлі. На зустріч їй виїхали всі учителі, учні, гімназисти і навіть духовенство та піхотний полк. Військовий оркестр загрив «Малоросійський марш»:

*Гей не дивуйте,
Добрі люди,
Що на Україні повстало...*

Задзвонили дзвони. Процесія пройшла через все місто. Молодь співала революційні пісні. Не випадково народилася справа «О беспорядках, возникших в связи с перевезением трупа бывшего государственного преступника Т. Шевченко через г. Орел и о поведении учащейся молодежи и командира пехотного Камчатского полка».



Місця перебування Т.Г. Шевченка в Україні

У Борзні зустріч і проводи домовини з прахом Шевченка організував давній приятель Кобзаря — поет Віктор Забіла.

Урочисто зустріли жалобну колісницю і в Ніжині. Шевченкову домовину завезли тут до Преображенської церкви. Студенти Ніжинського ліцею відкрили домовину квітами та вінками.

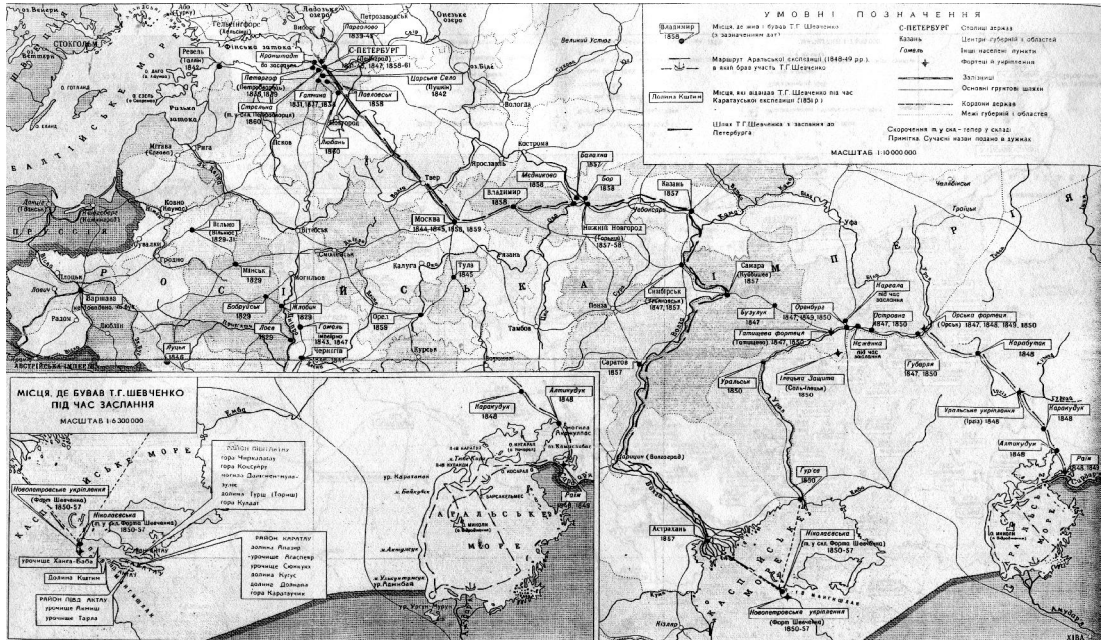
Зберігся малюнок Честавіхського «Селянин біля домовини Т.Г. Шевченка». Він ніби символізує нерозривну єдність українського співця з народом.

Після десятиденної мандрівки колісницею домовина прибула у суботу 6 травня 1861 року о 7-й годині до Броварів, де чекали вже посланці київських студентів. Під вечір процесія наблизилася до Микільської слобідки, і, як згадував В. Бернатович, «народ поскидав шапки, — ми заспівали йому хором сумну привітну пісню». Назустріч поету, щоб віддати йому глибоку шану, вишло багато киян, студентів, гімназистів. Серед них, безсумнівно, були і тодішні студенти Київського університету (майбутній корифей української демократичної культури) — М. Лисенко, М. Драгоманов, В. Антонович, Т. Рильський, М. Старицький, про що свідчать рядки останнього з них у вірші «На спомин Т. Г. Шевченка»:

*Красувала весна,
розцвітали садки,
Як ми батька востаннє
стрічали,
Коли нам, молодим, серце
ревало в шматки
Від великої туги-печалі.*

Зворушливою була зустріч з домовиною поета Шевченкової рідні — селян, які пішки за десятки верст прибули до Києва, щоб оплакати Тараса і провести його до вічного дому. Голосила по братові сестра Ярина, а разом з нею жінки Микути та Йосипа — Палажка і Мотря, дружина Варфоломія — Олександра, голосили незнайомі жінки, а здавалося — тужила за своїм найкращим сином вся Україна... Траурна колісниця, вся в квітах і червоних стрічках, поволі рухалася до Ланцюгового мосту. Тут студенти впрягли коней і повезли дроги з прахом поета самі. А скільки схвилюваних слів пролунало над Шевченковою домовиною по дорозі до Києва — українською, російською, польською та сербською мовами! Серб говорив від імені всіх південних слов'ян — болгар, сербів, чорногорців. У всіх промовах «глибока скорбота з приводу смерті великого поета, з'єдналася в ту мить всі національності в імя великого дару неба — поезії».

Однак попри всі ці почесті не так легко було навіть мертвому поету вступити до Києва. Для цього потрібен був дозвіл самого генерал-губернатора князя І. Васильчикова. Студен-



Місця перебування Т.Г. Шевченка в Росії і Казахстані

ти хотіли везти домовину прямо до університетської церкви, але генерал-губернатор та митрополит дозволили поставити домовину лише в церкві Різдва Христового на Подолі, причому з умовою, щоб тут не виголошувалися промови. Під вечір до церкви була приставлена вже поліція, а вранці прислані й кінні жандарми.

Наступного дня була неділя. Йшов холодний дощ. Однак у церкві та біля неї зібралися тисячі киян, щоб попрощатися з поетом. Промов, згідно з розпорядженням князя, не було. Під час панухиди між натовпом несподівано протиснулася жінка у чорному одязі і, поклавши без слів в домовину поета терновий вінок, вийшла. Як згадує М. Білозерський, «Це викликало сенсацію, поліція зняла цей вінок». Того дня родичі та друзі Тараса Шевченка зфотографувалися біля його домовини поряд з церквою. То була єдина документальна фотографія з того печального походу.

Як свідчить лист видатного українського вченого-філолога Павла Житецького до сина Гната 10 лютого 1881 року, він теж був серед тих студентів, які несли Шевченкову домовину з церкви Різдва до Ланцюгового мосту: «Було це весною, в маї місяці. Народу як маком насяно скрізь по горах. Річчя було багато, гріб важкий олов'яний. Нести тяжко, а ми несли його на плечах аж до парохода, що стояв коло мосту. Ступнів тридцять пронеслимо та й станемо, от і говориться річ».

Така численна кількість виступаючих у Києві свідчила, що прибуття Шевченкової домовини на Україну сколихнуло національні громадські й патріотичні почуття його земляків.

Смерть поета розбудила

народ від вікової сплячки, об'єднала в єдиному пориві всіх, хто зрозумів загальнолюдські ідеали, за здійснення яких віддав своє життя Тарас Шевченко. Так останній шлях Кобзаря торував генію шлях у вічність.

О 16-й годині пароплав наблизився до Канева й зупинився трохи нижче міста. Тієї весни Дніпро особливо широко розлився і підступив аж до підніжжя гір. Пароплав не зміг причалити до самого берега. Довелося обережно опустити домовину на простий драбинчастий віз, в який замість коней впряглися люди і водою повезли прах поета до зажуреного канівського берега. Там поставили його на мари і урочисто понесли понад самісіньким Дніпром, через потік Дунаець, а далі вгору містом аж до деревного Успенського собору (церкви св. Георгія), зведеного на канівській землі ще за часів Київської Русі — в 1144 році.

Назустріч Шевченкові домовині вийшла урочиста церковна процесія на чолі із священником Феодосієм Чайковським з образами, корогвами, хрестами та цеховою коробою у вигляді домовини, покритої червоним сукном (то був такий місцевий звичай, і хто не знав його, міг подумати, що ховають двох померлих), що ховають двох померлих). Процесія стала попереку Шевченкової домовини.

Людський потік поволі рухався до деревного канівського собору і, як писав очевидець, «народ різного віку і племені старався, щоб за честь нести гріб до церкви св. Георгія, де, за тіснотою, не було проходу. Тут було виголошено кілька промов українською і одна польською...»

Дві доби стояла домовина в Успенському соборі, а 10 (22)

травня, в середу: «Ще зранку до собору з Канева і з околиць зібралося стільки народу, скільки, може, Канів і не бачив на своєму віку».

Ти, древній Бористене, що пишася своїми свими хвилями Дніпре! Ти, кому судилося, нарешті, на хребті своїх хвиль донести до нас прах Шевченка, — розкажи нам про мужа сього, дорогого для кожного українця Кобзаря! Був час, коли про нашу Україну думали як про країну, якій недоступні піднесені почуття і думки, але Шевченко довів, що забути для народної освіти країна має таке ж серце, таку ж душу, якій доступне все високе і прекрасне... Пройдуть віки, і далекі нащадки синів України побачать і дізнаються, хто був Тарас Шевченко!»

За ритуалом українського похорону, виряджаючи небіжчика в останню путь, хтось обов'язково тужить. Під час похорону Тараса Шевченка плакальною була жінка з найближчого до Канева села Пекарів — Якилина Кравцова. «Тужиння Якилини» записав Степан Нехорошев у травні 1913 року.

Це тужиння потрясло людей, як приголомшило воно майже через півстоліття тих, хто записував його для нащадків, щоб «народний геній торкнувся і до наших душ, причастивши їх великою силою людського духу, який піднявся на саму вершину краси і радості».

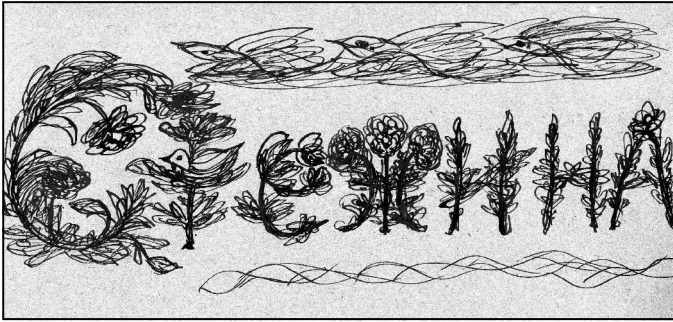
Того травневого дня на останньому шляху Кобзаря дивно поєдналася людська печаль з переможною симфонією буйного весняного цвітіння, яке нагадувало людам вічну істину про те, що людина смертна, однак вічне містечко і вічна пам'ять про народного Кобзаря.

Останній спуск і останній

підйом — і перед очима народу відкрилася панорама з мальовничими блакитними горами, стрімкими кручами, могутнім Дніпром, широким степом. Вічна поетова оселя була вже поряд. Останні кроки багатотисячного натовпу. Здавалося, вся Україна прийшла провести в останню путь свого славного сина. Остання зупинка. Портрет поета піднімають високо на грушу. Останні прощальні промови українською, російською, білоруською, польською мовами... За донесенням начальника канівської повітової поліції Котлярова, над тілом Т.Г. Шевченка під час похоронної процесії та при самому похованні було виголошено дві проповіді та шість промов. Йому вдалося навіть встановити імена майже всіх промовців — священника Феодосія Чайковського, студентів університету — Володимира Ковалевського, Михайла Малашенка, Петра Вишневського, учня 2-ї Київської гімназії Віельгорського та канцеляриста Івана Шукети. Однак генерал-губернатор вимагав дістати ще й тексти промов. Та попри всі старання начальникової поліції не вдалося цього зробити і він зміг повідомити генерал-губернатору лише загальний зміст.

Перевезення праху Тараса Шевченка з Петербургу до Канева і поховання його на Чернечій горі свідчило про велике пробудження народу. Ця незвичайна, воістину епічна подія стала предметом українських пісень та дум.

А історія ходіння на Тарасову Гору і співи на його могилі — то тема окремої книги. Вірніше — двох книг. Одна — народна, а друга — жандармська. І схоже на те, що покійний поет у розкутому слові небезпечніший, ніж живий — під пильним наглядом поліції.



Михайло МАМОРСЬКИЙ

Святий Юрій

Юр святий, відважний лицар,
їхав полем на коні —
В нього спис і меч із криці,
І стремена срібляні.
Коник скаче, коник грає,
Креше іскри з-під копит,
Вітер гриву розвіває,
Зброя рясно мерехтить.
Глянув Юрій — а на кручі
Причаївся злющий змії —
Дише полум'ям пекучим,
Кличе лицаря на бій.
Не злякався гада Юрій —

Бойова заграла кров:
Вдарив громом серед бурі,
Наскрізь змія проколов.
Юр святий, відважний лицар,
їхав полем на коні —
Срібний шолом, щит із криці
Мерехтіли в даліні.

* * *

В Україні Юрій-воїн
Має шану і любов,
Всіх смільців, усіх героїв
Він бере під свій покров.

Богдан ЛЕПКИЙ

Батько й мама

Як мені вас не любити,
батьку рідний, нене,
та ж ви мене згодували
і дбали про мене.

Та ж ви мене згодували
щирими руками,
ой, нема то ніде в світі,
як в батька і мами.

Батько розуму навчає,
мати приголубить,
ніхто мене так на світі,
як вони, не любить.

Дай же, Боже, щоб я вирів,
в школі гарно вчився,
щоб я батькові і неньці
добре відплатився.

о. Василь-Богдан МЕНДРУНЬ

ВОЗНЕСІННЯ

Величай, Україно, нашого Бога,
у Вознесінні ясніє правди дорога —
у Вознесінні, у Вознесінні Спаса Христа!

Взяла Ісуса хмара
в многокрилих співах,
апостоли щасливі і Марія Діва.

Господь — Учитель в тілі,
в ангельській родині...
Гріховні заметілі
блудять ще донині.

Життя — любов і скруха...
Боже, я не дремлю:
зішли Святого Духа
оновити землю!

Дмитро БІЛОУС

Святи Кирило і Methodій, учителі словянські

(День пам'яті 24 травня)

Відомо із джерел, із достеменних,
що цар Михайло князю Ростиславу
в Моравію послав братів учених,
що мали на той час велику славу.

Це ви були, Methodію й Кириле,
з ученням християнським в суголосі
це ви слов'янську азбуку створили,
що, трохи зміненна, існує досі.

Плакаймо ж дух її, красу й мелодію
Кирилові на славу і Methodію!

Зірка МЕНЗАТЮК

ЯК ДО ЖАБОК ГОВОРИТИ

Приїхала Ксаночка в село до бабусі.
Та й така біда: стоїть вишня в спілких
вишнях, наче у коралях, але ж равлик
на гілці, рогатий — ще вколе. На горі
маківки, молоденька морквочка,
а хтось сидить у каліні на межі, та все:
вуд-вуд! вуд-вуд! Лячно...

— Ксаночко! — кличуть сусідські
дівчатка. — Ходімо шовковиці трусити.
Вже подостигали!

Шовковиці! Що там мед — вони со-
лодші!

— Не підю... — нахнюпилася Кса-
ночка, мало не плаче.

— Чому ні? Баба не пускає?

— Та пускає, але... Там жаба у рові,
гульк! — і стрибне!

— Ти жаби боїшся! — засміялися
дівчатка.

— Ходи, Ксаночко, — каже Миросла-
вка. — Я навчу тебе, як до жабок го-
ворити.

— Хіба є такі слова?

— Є! І до жабок, і до пташок, і до
равлика. До всього є.

— То ходімо!

На леваду до шовковиць найближ-
че городом через перелаз.

— Там у каліні хтось кричить: вуд-
вуд, вуд-вуд! — попередила Ксаночка.

— Нічого, ми його примовимо, — го-
ворить Мирославка. — Ану, повторюй
за мною:

Вуд-вуд, вуд-вуд, вуд-вуде,
Чом не робиш, як люди?
Люди роблять вдень, вночі,
А ти сидиш на корчі!

Почув одуд (а то ж був він), засоро-
мився. Злетів на межу, став личинки
збирати.

— Ой, що за птах — укороні! І нітро-
хи не страшний...

Вийшли на леваду. А на леваді що
не ковбаня, то жаб півсотня. Голови



Ранок — дитя.
Кераміка Галини Севрук

повиставляли — витрішки продають.
— Зараз котрась як стрибне... —
злякалася Ксаночка.

Мирославка тоді:

— Кум-кума, Де була?

— На яр... яр... ярмарку!

— Що купила?

— Черевки-ки-ки-ки,

Черевки-ки-ки-ки,

На ко-о-орках,

На ко-о-орках!

— Квак, квак! — підтак-
нули жабки. — Таки на ко-о-
орках!

Сміється Ксаночка, аж
сльози повиступали:

— У жабок черевки! Та
ж вони бо-осі!

Так сміялась, що й боя-
лись перестала.

Прийшли до шовковиць,
а воно — і тут равлик!

— Кажи йому так, — на-
вчає Мирославка:

Равлик-павлик,

Вистав роги

На всі стоги!

Тобі два, мені два,

Поділимось обидва!

— То я його не боюся,
раз ми ріжками поділилися,

— зраділа Ксаночка. — Уже
мені нічого не страшно!

Глянула вона — левада зелена, як
рута, золоті півники мерехтять, а шовко-
виці гілки понахилилися, кивають: ану до
нас! Ми вже дітей заждалися... Як сип-
нули дівчаткам спілких ягід — повні роти,
повні жмені, повні кошики!

Дівчатка частуються: смачно! весело!
А Мирославці сподобалось Ксаноч-
ку навчати.

— Тепер давай ще, — каже вона, —
до ластівок говорити. До них так:

Ластівки, ластівки,

Візьміть собі веснівки,

Нате вам камінці,

Дайте мені рум'янци!

— Е ні, — заперечила Ксаночка. —

Веснянки не ластівкам, а хай мені ли-
шаються. Бо як їх не буде, то звідки
мама знатиме, що настає весна?

— А рум'янци я тобі однак намаляю!

— всміхнулося на це з неба сонечко.

Повело промінцем, — і щічки, дарма
що шовковицею перемурзані, зарожеві-
ли, як маківки!

— Що за краса на леваді! — радіє Кса-
ночка. — Що за шовковиці! Вже я ними
засолодилася на цілий рік!

Таки краса: сонце сяє, м'ята пахне,
жабки водять хорогоди, — кумедні, вит-
рішкваті, нітрошечки не страшні жабки.

І ластівки шугають над м'ятою, над де-
ревами, носять у дзьобиках рум'янци для
дівчаток, щоб дарувати за примовки.

Богдан ЧЕПУРКО

КРАЇНА СОЛОВЕЙКІВ

Веселі соловейки

Була собі країна веселих соловейків.
Співали вони радо у липовій алеї.

Співали рано-вранці до білої лілеї...
Про що вони співали —
спитайте соловейків!

Про срібні-срібні зорі,
про чисті-чисті роси.
Про те, що все минеться і стане
безголосе.

Почули те дівчатка і хлопчики
маленькі —
Побігли утішати веселих
соловейків.
Усе-усе минеться на білім-білім
світі...
Лиш пісня не минеться в зеленім
верхов'їтті!

Вона лунає буде, допоки стане
сили —
Усім маленьким людям, звірятам
і рослинам.
На всенюк Україну, на всі
Зелені Свята —
Допоки в грудях б'ються
веселі солов'ята!

Дивний день

Онде всюди — води й люди.
Дивно видно день до дня.
Це вже скоро літо буде,
а сьогодні ще весна!

Сад Господній

Пастушки ріллею ходять —
Божі крильця за плечима.
Ясні зорі у народів —
із небесними очима.

Україно, Україно,
ми твої маленькі діти.
Народився Бог на сні,
щоб з Тобою говорити.

Ми Тебе продовжим в часі,
обицяємо сьогодні:
бути гідними Тараса —
щоб розквітнув Сад Господній!

Я і ти

Скоромовка

Наварили смакоти —
будем їсти я і ти.
А сор-р-роки
і во-р-р-рони
будуть їсти
мак-а-р-р-они!

Метелики

На траві зеленій
метелики в'ються.
Метелики в'ються —
крилами сміються.

Один каже: «Утікай!»
Другий каже: «Доганяй!»

Веснянка

А сонечко сходить —
промінчики родить.

А Богданець іде в танець.
А Бог не боронить!

Фіалка

Я фіялочка тендітна —
в мене серденько зі світла.
Я між зорями літала —
фіолетовою стала.

Цар кар

Через димар
залетів комар —
сів на каламар,
як турецький
Ц А Р!

Дразнилка

Бачиш, бачиш,
хлопче Шпаче,
у водичці рибка
плаче?..

Бачу, бачу,
дядьку Леве:
рева лізе на дерева!

Співаймо разом!

Вимовлянка

Виліз хлопчик на грушку —
починаймо говорушку:
ХТО ЩЕ Є ЩЕ ДЕ ЩЕ,
ДЕ ЩЕ Є ЩЕ ХТО ЩЕ,
ХТО ЩЕ Є ЩЕ ВИЩЕ?

Бджілка

Де ти, бджілко, була?

Облітала три села.

Радо в них мене вітала
кожна квітенька мала!

Веселики

Словогра

Ведмедик йде —
мед веде.

ВАСИЛИКИ —
в е с е л и к и,

ведить мене
до вулика!

Р и б а

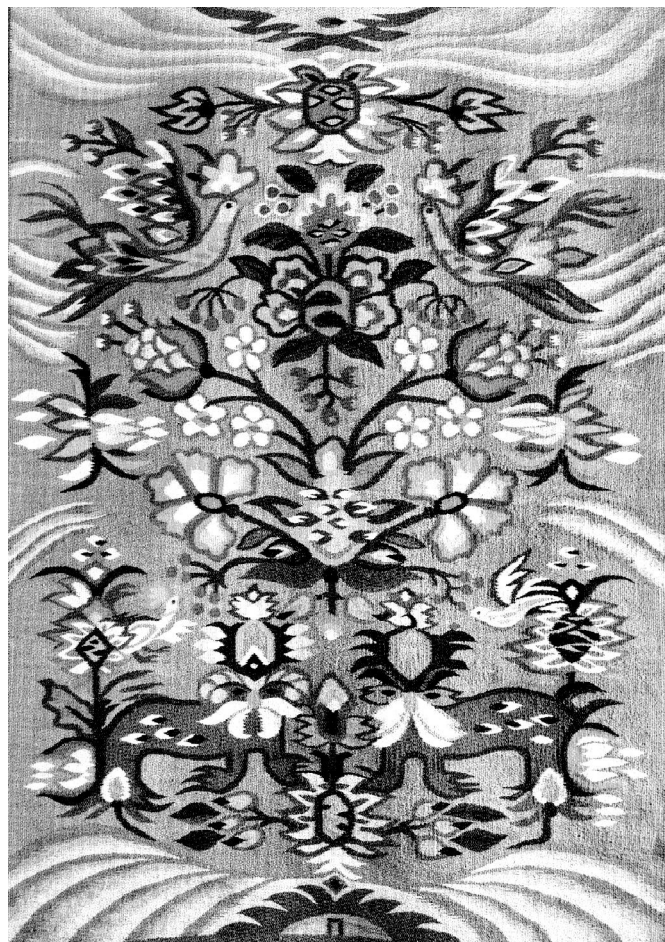
Словотвір

Риба ледве дига.

Ти дивички:
хоче водички!

Ж у к

Має Жук двоє рук,
вусики тоненькі...
Скаче Жук через бук
скоро-помаленько!



Диво. Гобелен Є.Пилюгіна, Решетилівка

Пшеничний хлопчик

Пшеничний хлопчик
виліз на стовпчик.
Стовпчик трясеться —
хлопчик сміється.

Обнова

Шию, шию обнову —
душі й тілу здорову:

ризоньками взолочену,
доленькою позначену...

Щастя тобі, мій братчику,
Люби її, як правдочку!

Малювання

Рукавичка ручку взяла —
мамі квітку малювала...

А я скину рукавичку —
намалюю ще й синичку!

Забавлянка

Ходім куди?
В малину.

Малина де?
Мальована.

Хто малював?
Уже пішов.

Куди?
В природу.

Природа де?
Ніде.
Де ніде?
Всюди!

Мова

Українська мова —
давня й молода.
Світить рідне слово,
як жива вода.

Звідки воно взялось —
діло не просте...
В душу засівалось —
із душі росте!

Педагогічна сторінка

Галина КИРПА

«НАВЧИТИСЯ ДАРУВАТИ ОДНЕ ОДНОМУ РАДІСТЬ»

З нової збірки поезій «Профіль вечора», Київ, Задруга, 2013

* * *

Слухати, як шарудять слова,
ще нічийні, мов кленове листя.
Слухати й не брати у долоні,
лиш торкатися ледь-ледь очима.
Хай лежать слова, хай шарудять,
у нічийному опалім листі —
слухаю й наслухатись не можу.

Синички в березні

Розучують нові слова:
— Сніг роз-та-нув.
— Вер-би про-ки-да-ють-ся.
— Тра-вич-ка о-жи-ва-є.
— ВЕСНА.

Може б, тоді...

Як жалко,
що Андерсена
читають діти,
а не дорослі.
Бо кому-кому,
а саме дорослим
не завадило б
повитягати
зі своїх сердець
ті скалки люстра,
що давно колись
розбив презлючий троль,
і навчитися
дарувати одне одному
радість —
просто за так.

Своя самота

Ярослав Павличко

Кожен із нас
гріє свою самоту
біля грубки
свого серця,
потай пеліє
і навіть
трішки любить.
Нам гріх
на неї нарікати —
завдяки їй маємо
цілий світ,
якого більше ніхто
не бачить.

Доньці — замість напучувань

I

Із десяти заповідей людського
щастя Арістотель на перше
місце ставив таку: щастя —
це коли живі батьки.
(З пучотого)

Розкажу тобі
давню бувальщину
на незабудь.

Якось у дитсадку
питали дітей:
— Ану, подумайте:
навіщо треба
слухатись батьків?

Одна дитина відповіла:
— Щоб не били.

Друга дитина відповіла:
— Щоб давали лагоминки.

А третя відповіла:
— Щоб не було біди.

І ця третя дитина
виросла
порядною людиною.

II

Сьогодні обдурити, а завтра
бути чесним — не можна.
Бертольд Брехт

Стрінеш добру людину —
знай, що
то — усмішка долі.

Стрінеш гнилу —
знай, що
то — насмішка долі.

Дитино,
пора розрізняти,
де усмішка долі,
де насмішка долі.

Нема чого звертати все
на бідолошного коня.

III

Не можна бути негідником
і патріотом ані водночас,
ані по черзі, цебто сьогодні
патріотом, а завтра —
пройдисвітом.
М. Салтиков-Щедрін

Слизняк
не виросте
ні лебедем,
ані орлом.
Весь час він
буде слизняком,
ото й усе.

У жодній казці
слизняк
не здатен
обернутися
на лицаря.
Навіть
намалювавши на пузі
великими літерами
ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ,
слизняк
так і зостається
слизняком
і ніде не зрадить
свого
слизнячого
природного призначення —
лишати після себе
мокрый слід.

IV

Налетіли гуси з броду,
сколотили мені воду...
З народної пісні

Любов —
то жива вода Совісти.
В ковбанях,
що трапляються
і на добрих дорогах,
живої води немає —
сама каламуть.

Звісно,
і там п'ють,
але — самі свині.

Нам годилося б,
минаючи ковбані,
частіше

зводить очі до неба —
живою водою Совісти
причащає
Бог.

Самота

Синичко, ходи поговоримо —
сядемо край вікна.
А хочеш — залізу
до тебе на гілку
й поцьвірінькаємо.

* * *

Мойї самоті досить
хатини на два вікна.
Мені — й поготів.
Вона вернулась
до своїх джерел
і привела мене —
додому.

* * *

Пишу Тобі листа —
завбільшки з ліс:
там ростуть квіти,
й ніхто їх не зриває.

* * *

Як тільки
лишася наодинці з дощем,
з'являється скрипка,
і вже
неможливо стає
ховатися від музики.

* * *

Повернулись хмари.
Ось-ось і впізнаю —
чиї вони, звідики.
Повернулись хмари —
зі свого дитинства?
Чи з мого?

* * *

Вечір дихав тихо,
мов дитина, —
зірочку побачив і заснув.

* * *

Там, де тиша,
там дихає Бог.
Тиша — оселя Бога.

* * *

Чим боронитися тополі
від сокири?
Листочком ніжним?
Цвітом чи граком?
Ячком у гнізді
чи небом у кроні?
Чи білим пухом
і узором на корі?
Чи тим корінням,
що не знає в світі
любшої,
древнішої землі?



Казковий кораблик. Твір Ганни Собачко-Шостак

Валентина СЕМЕНЯК, м. Тернопіль

Якщо зробиш крок назустріч Богові

Ця історія живе у моєму серці вже добрий десяток років. Ба, навіть більше... І тільки сьогодні мені несподівано захотілося нею поділитися з вами...

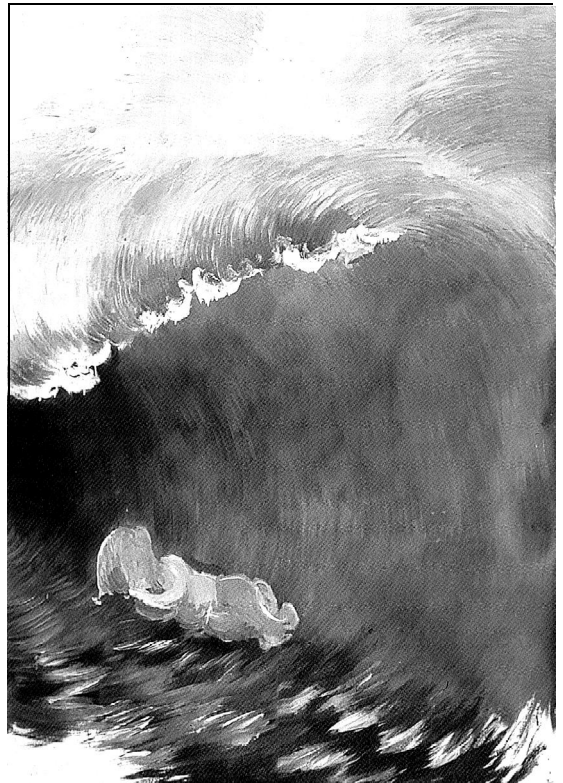
Це був час, коли переді мною раз у раз поставали запитання, на які я намагалася знайти відповіді, щось на кшталт: хто я? Для чого прийшла у цей світ? Певна, у кожній людині настає така сакральна мить у житті, коли замислюєшся над істинним сенсом життя. Різниця тільки в тім, що в когось це відбувається раніше, а в когось — пізніше. У мене був період, коли я несподівано відкрила для себе СВІТ ВЕРВИЦІ. Мені подобалося на ній молитися. Щодня я проходила по декілька кругів: на початку дня і на його завершення. Така практика додавала впевненості і внутрішнього спокою. Мені дуже подобалося молитися на вервиці. Чому подобалося? Подобалося й зараз. Але тоді особливо — бо було вперше.

Якось отримала з дому від матері невтішного листа. У ньому вона бідалася, що їй дуже важко впоратися з «роботами», бо зламала праву руку. Тоді минув щойно рік, як відійшов у засвіти батько. Була ще свіжа рана, як мене загоїлася. Мене такий жаль огорнув, що я все кинула і метнулася їхати додому на Черкашину. Відпросилася з роботи на тиждень, домашні мене підтримали і я поїхала на залізничний вокзал. Вервичка

завжди була зі мною. Коли вона в кишені, тоді нічого не страшно. Це правда. На вокзалі зазирнула до газетного кіоску, щоб купити свіжу періодику. І яким же було моє здивування, коли серед купи газет і журналів я побачила величю книжечку, обрамлену жовто-червоними трояндами. На обкладинці було написано: «Предивна таємниця святої вервиці». Автор св. Людовік Марія Гріньйон де Монфор (переклад з польської Олега Мигалья, релігійне видавництво «Добра книжка», Львів-1998). Не гаючись, купила, а за коротку хвилю часу вже сиділа в потязі «Львів-Кривий Ріг». Це був плацкартний вагон. Серпень, гаряча літня пора. Ледве вдалося купити квиток. Полегшено зідхнула і з цікавістю перегорнула першу сторінку, непомітно занурилася у світ читання. Несподівано до мене підійшла молода мама з дитиною і попросила помінятися місцями. У кінці вагону, де вони розмістилися, у вікні були великі шпирини. Через те протяг їм добряче дошкуляв. Я не заперечила і з речами перейшла на місце незнайомки. Шпирину мовчки затягнула ковдрою, притиснула подушкою, сумкою та й так поїхали далі.

А далі... далі розпочалася справжня містика. Дочитую я ось до цього місця (мушу процитувати, щоб ви усвідомлено зрозуміли, що ж насправді відбулося далі): «Поміляються ті, що думають ніби розважання над правдами віри і тає-

мницями життя Ісуса необхідні лише для священників, ченців і осіб, які віддалилися від світу! Якщо ченці й особи духовні зобов'язані роздумувати над правдами нашої святої віри, щоб гідно відповісти на власний поклик, то й світські особи також повинні, зважаючи на ті небезпеки, на які вони постійно наражаються у миру. Їм слід озброюватися пам'яттю про життя, чесноти і страждання Спасителя, про які нам нагадують п'ятнадцять таємниць св. Вервиці» — і цієї миті як у вікно вагона полетів камінь. Ми ще не встигли далеко від'їхати від Тернополя, це було десь перед Хмельницьким. Навпроти мене сидів, здається, якийсь студент, то він спершу навіть не збагнув, що сталося. Оскільки скло було дуже грубе і клеєне, воно миттю перетворилося на незліченну кількість мікротріщин, які блискавично «розійшлися» по всій площині скла. Для провідниці, яка відразу прибігла на той шум-гам, було дивом бачити застряглий у вікні камінь, який (чомусь) не полетів... у мене, а зупинився. Так, для провідниці, але не для мене. Натомість, було відчуття ДИВНОЇ РАДОСТИ. Бо зрозуміла, що Вищі Сили дали можливість ПОБАЧИТИ на власні очі, як «ПРАЦЮЄ» ВЕРВИЦЯ. Камінь не міг вдарити, бо в моїх руках був духовний «Щит і Меч»: затиснена пальцями вервичка і книжка про неї. А ще ж оці слова: «...світські особи також по-



Хвиля і хлопчик. Твір Олександра Гнилицького

винні, зважаючи на ті небезпеки, на які вони постійно наражаються у миру». Так ми і їхали з отим каменем. Не було сенсу вивільнювати його, щоб вікно остаточно не розсипалося. Я далі читала книжку, як раптом по якімсь часі ... до мене ДІЙШЛО! Прийшло усвідомлення того, що ж насправді відбулося. Згадала жінку з дитиною, з якою помінялася місцем! Адже місце, на якому зараз сиділа, за квитком, насправді було не моє, а...її. Виходило, що тут мала СИДІТИ вона, а не я. Це була істина, яка мене просто приголомшила. А й справді, де гарантія, що камінь не влучив би в неї. «Господи! — подума-

ла я, — який Ти могутній і милосердний водночас у Своїй передбачливій незаперечній ВЕЛИЧІ. Щоб убезпечити незнайомку, нас «поміняли» місцями.

Відтоді минуло трохи часу, але та історія живе у моєму серці й понині, як доказ великої Божественної Всеохоплюючої Любові Творця до Своєї тасмниці, то я, на знак згоди, ствердно б кивнула головою... Безмежно і щиро дякую Всевишньому за пережиття такої досвіду. Відтоді я знаю: якщо зробити один крок назустріч Богові, то Він зробить до тебе всі сто.

Притчі

НЕ ЗАЛИШАЮЧИ СЛІДІВ

Помираючи, один прославлений мудрець попросив своїх учнів і послідовників принести всі його книги, зібрати все, що він записав, і все, що записали за ним.

Коли книги і папери було знесено й складено, він запалив вогнище. Учні здійняли галас і намагалися вихопити з вогню бодай аркуш паперу. Звернувшись до них, мудрець сказав:

— Я збираюся відійти і не хочу залишати за собою слідів. Я не повинен залишити вам жодного відбитка своїх ніг. Все, що я мав засіяти у вашій свідомості, — я вже посіяв. Тепер плекайте сходи, поливайте їх росою життя, зіграйте любов'ю своїх сердець.

Віднині той, хто побажає йти за мною, повинен буде йти сам за собою. Той, хто захоче зрозуміти мене, повинен буде зрозуміти самого себе.

ДОПИТЛИВІСТЬ

Один мандрівник дійшов до берега моря і вглядався, чи не зустрінесться йому човен або корабель, щоби перебраться на другий берег. В той час мимо проходив старець. Підійшов він до мандрівника і каже:

— Довго ти будеш вглядати корабля. Я допоможу тобі перейти на той бік моря. Візьми оцей папірець і йди собі, але не розгортай його і не дивися, що на ньому написано, бо втонеш.

Мандрівник узяв папір, ступив на воду і пішов по морю. Коли уже виднівся протилежний берег, він раптом подумав собі: що за дороговісний річ дав йому старець, що вона дає силу йти по морських хвилях, як по твердій землі?

Цікавість була така велика, що він забув про застереження старця і розгорнув папірець. На ньому було написано лише ім'я Бога. Мандрівник здивувався і подумав: «Невже це все? Невже така дрібниця дає можливість ходити по воді?»

Як тільки він це подумав — його тіло поринуло у воду і потонуло.

Марія ЧУМАРНА, Львів

НІ ДО КОГО НЕ ВІТАЙСЯ

Жила собі в одному селі велика дружна сім'я. А мати була дуже мудрою жінкою: десятеро дітей виховала, до праці привчила. Виросли діти добрими і роботящими, а коли прийшов старенькій матері час помирати, то збрала вона увесь свій великий рід і сказала: «Діти мої! Учила я вас землю рідну шанувати, працювати, співати, любити і прощати. Зоставайтесь такими, як я вас учила. І наостанок даю вам ще один заповіт: коли вранці йти мете в поле — ні до кого не вітайтеся».

Дуже здивувались діти з маминої ради — адже завжди привчала їх бути уважними і ввічливими до людей. «Як же, матінко, людям «добридень» не казати?»

«А ви йдіть в поле, коли ще ніхто не йде», — сказала старенька. І так сини та доньки вивчили материн заповіт і стали багатими та дбайливими господарями.

МАЙДАН

Звернення до народу



Український народ скинув з себе ярмо кримінального клану.

Таку довгоочікувану перемогу ми не мали можливості відчувати вповні.

Ситуація в країні зберігає свою драматичну напругу.

Наш народ перебуває між двома небезпеками.

Одна з них, важча, — це внутрішні труднощі, які вимірюються не лише економікою і корупцією, а насамперед ще слабким умінням влади і суспільства жити по-іншому.

Нам часто бракує сил для великих дистанцій. Традиційно влада охоче намагається позбутися справжнього зв'язку з громадою. Контакт стає вдаваним і силуваним. Громадське середовище, натомість, зберігає природну недовіру до влади і остерігається власної реальної відповідальності.

Нам потрібно зберегти рішучість і мобілізованість Майдану.

Друга небезпека — це російська

загроза. Окупація Криму поховала фальшиве «братерство». Перед нами ворог, який ненавидить будь-який вияв незалежного українського мислення і кожного, хто на нашій землі прагне добра українській державі.

Окупант увійшов до наших думок і спільного дому.

Супроти будь-яких загроз ми зобов'язані зробити сильну державу, де не буде брехні, обману і компромісів з національною безпекою, демократією, ідентичністю та інтересами.

З думкою про це звертаємося до всіх українських співгромадян.

Від влади суспільство очікує головно: ясності, чесності та рішучості у діях.

Не ховайтеся за вдаваним спокоєм. Немає спокою ні для кого.

Говоріть з людьми щодня, але ясно і зрозуміло, аби країна була впевнена, що може з вами пройти шлях між загрозами.

Український політикум несе важку вину перед нашим народом.

Лише ваша згуртованість навколо національних цінностей у час загрози здатна переважити минуле.

Ми закликаємо всіх пам'ятати: тільки ми самі здатні захистити себе від російської загрози.

Якщо народ не боронить себе самостійно, то ніхто не постане на підтримку такого народу.

Ми кличемо молоді сили країни продовжити свою працю.

Саме ви і є порятунком України.

Збільшуйте число своїх прихильників, підтримуйте організаційні можливості молодших поколінь, продовжуйте викривати неправду та вимагати прав і свобод, але, найсуттєвіше, поширюйте свою небайдужість поміж усіх громадян України.

Майдан — це ваш подвиг, але найвищий злет попереду — тоді, коли до вашого прикладу підніметься увесь наш народ.

У нашій політиці має відбутися

зміна поколінь і смислу.

Ми повинні дійти згоди поміж усім громадянством.

Нам потрібен справжній суспільний договір, що стане обов'язком і для громадян, і для нинішньої влади, і для кожної наступної.

Задля цього Ініціативна група «Першого грудня» пропонує всім провідним громадським силам країни спільними силами провести у Києві Конгрес національної єдності.

Конгрес слід присвятити найважливішому — загальнонаціональному порозумінню всіх громадян України та її регіонів, громадському контролю за владою на всіх рівнях, новим політичним стандартам, а також суспільним вимогам до бізнесу.

Йдучи на Майдан, ми казали «не біймося».

Сьогодні кажемо: «Не зупиняймося». Діймо. Будьмо разом і будьмо вірні Україні.

Раїса МОРОЗ, Канада

ЦІНА ДЕРЖАВНОЇ ДВОМОВНОСТІ

Наслухавшись і начитавшись по інтернету зі свого «прекрасного далека» про вимоги Сходу України та регіоналів другої державної мови, вирішила відгукнутися на цю тему. Бо живу вже не один рік саме в такій двомовній державі — англійської і французької мови.

Не знаю, чи усвідомлює собі пересічна людина Сходу України, скільки це клопоту для працівників усіх сфер державного управління і витрат державного бюджету коштуватиме таке задоволення, як двомовність. Якщо звісно вводити її цивілізовано, як прийнято у світі.

1. Кожний папірець, кожний закон, кожний указ, виданий державою, державними службовцями для громадян країни, себто вся кореспонденція державних органів має бути двома мовами. Це скільки додаткового паперу треба, скільки перекладачів оплатити, щоб це рутинно виконувати? Все це лягає на податки громадян країни. Певно, що це не основна причина високих канадських податків (головна причина — наше безплатне медичне лікування) порівняно з американським, але також суттєва додаткова причина.

2. Все, що продається і купується, себто вся торгівля підлягає тим же правилам: етикетки на товарах, інструкції для користування, будь-які інші важливі пояснення тощо, мають бути двомовними. Чи уявляють собі бізнесмени, в яку копіюку це їм обійдеться? Вони перекладуть свої витрати на покупця, на кого ж це? Так, скажімо, більшість американських товарів широкого вжитку набагато дешевші в Америці ніж в Канаді. Американцям не треба всього цього двомовного супроводу для кожного товару. Мешканці канадських провінцій, які проживають близько американського кордону, постійно їздять до Америки за покупками, попри те що мусять платити Канаді податки

за них при перетині кордону. Бо це все одно оплачується. Але коли американці продають свої товари в Канаді, то ціни їхні дорівнюють канадським, бо вони мусять підкорятися вищезгаданним канадським правилам торгівлі.

3. І найголовніше: **державні службовці** усіх рівнів мають володіти двома мовами. І якщо людина не володіє, то бути державним службовцем їй годі й мріяти. Особливо у вищих ешелонах влади. З політиками трохи інакше. Прем'єр Канади, наприклад, має знати дві мови, навіть якщо на це нема якогось спеціального указу. Але практично, по неписаному закону, так. Якщо дехто з політиків не володіє двома мовами, де треба, підключають синхронний переклад, а це ж також коштує. Стефан Дійон, колишній очільник ліберальної партії, слабо знав англійську і це було однією з причин його дуже короткого головування в партії. Знання французької для політика всеканадського рівня — це бонус. Але неприпустимо, щоб політик такого рівня знав лише французьку. Бо Канада все ж англійська країна і 80% її мешканців спілкуються лише англійською. (Це лише в Україні деякі парламентарії дозволяють собі за все своє політикування не промовити українською жодного слова...)

Щоб підсумувати, слід сказати, що двомовність коштує і немало: немало зайвого паперового клопоту, немало й коштів, що ляга на плечі простих людей у вигляді податків. Про це треба знати всім, хто її вимагає. Якщо закон діятиме за зразком, прийнятим у світі. А інакше що то за закон? Регіоналам чи іншим російськомовним громадянам східної України, щоб керувати державою, треба буде таки опанувати українську, яку вони не спромоглися вивчити за двадцять років незалежності. А росіянам доведеться супроводжувати свої товари для продажу в Україні також українською мовою. Бо ж закон для всіх має бути однаковий.



Графіка Георгія Нарбута.
Фрагмент

Богдан МАКСИМОВИЧ, Львів,
Крайове Товариство «Рідна школа»

МОВА — КАМІНЬ НАРІЖНИЙ

Рідна мова є духовною першоосною буття нації і це зобов'язує ставитися до неї зі святобливою увагою і пошаною. При зануренні у глибинні пласти рідної мови починають відкриватися дивовижні речі, котрі освячують належність до свого народу, до рідної землі, дають наснагу до творчого прояву людської сутності. Адже завдяки цьому Божественному дару формується національна культура, спілкуються покоління за поколіннями, люди спілкуються з людьми, і, що найголовніше, людина спілкується з БОГОМ!

На жаль, справи із розумінням екзистенційної фундаментальної цінності рідної мови у нас далеко не найкращі. Інформаційний простір України, навіть у західній її частині, заповнений російською мовою. Навіть у Львові періодика в кіосках переважно — російською. Телеканали — так само. Побутова мова стіличних чиновників — здебільше російська. Тож про яку духовну культуру українців сьогодні можемо говорити, чим ми є цікавими для світу, якщо ми навіть не плекаємо належно КУЛЬТУРУ РІДНОЇ МОВИ?!

Останні українські події МАЙДАН, ЙОГО НЕБЕСНА СОТНЯ розбудили підність українців, посилили прагнення народу до створення справедливого суспільного устрою, в якому мають діяти високі цивілізовані цінності, серед яких однією з найголовніших є збереження різноманітності Буття, як запоруки розвитку людства, а відтак — захист національної ідентичності, стрижнем якої є МОВА.

Особливо це актуально тепер, коли російський імперіалізм робить чергову спробу окупувати нашу країну, ініціюючи лукаві дебати про впровадження в Україні другої державної мови — російської.

Між тим навіть сама постановка такого питання є

абсурдною. Адже усі понад 250 років примусового перебування України в складі Російської імперії — це постійне нищення української ідентичності. У першу чергу численними указами про заборону друку і публічних виступів українською мовою. Приміром, в Галичині і Буковині в період їхньої окупації 1914-1917 років українська мова була заборонена в адміністраціях, судах і в громадських організаціях. Ліквідовано українські школи, культосвітні та економічні структури, в тому числі часописи (крім москвофільських).

Окрім всього, російські окупанти нещадно нищили власне носіїв мови — українців. Згадаймо лише, на чийх костях збудований Санкт-Петербург та як окупували Сибір, А комуністичні Голодомори в Україні, особливо 1932-1933 років, коли виморено голодом мільйони українців, і не менше їх було винищено і політичними репресіями та війнами.

Тож яким цинізмом після такого системного і систематичного винищення українства є

Україні тхне вимога впровадження в Україні другої державної російської мови!

Враховуючи кількості геноцид українства, доцільно поставити питання про створення майбутнім народним Урядом України Національної Програми розвитку українства як в Україні, так і за її межами. На суд світової громадськості треба винести питання про задушення українців у РФ, **мільйони українців** у Росії не мають ні шкіл, ні університетів, ні засобів масової інформації рідною мовою.



Козацька рада. Кераміка Галини Севрук

Костянтин ВОРОНОВ, Росія

ТВЕРЕЗИЙ РОСІЙСЬКИЙ погляд на Крим

Перше. Україна. Це інша країна, з іншими законами, громадянами і державним устроєм. Те, що ми відтиснули у цієї країні півострів, поки в ній відбувалися складні процеси, не робить цю дію легітимною. Уявіть собі, що під час мітингів на Болотній Японія б ввела війська на Курилі і через два тижні жителі там проголосували би за приєднання. Ситуація однакова. Курили у різні часи, племінні і японські території, залишалися нашими, тому що хтось колись так прокреслив лінію. Чи ми б їх отак просто віддали? Ні. Або Чечня? Отож і Україна Крим так просто не віддасть. Окрім росіян, там живуть і українці, і татари, і інші народи.

Тепер, я наголошую, лише тепер в Україні починають погано ставитися до росіян, виключають російські канали, бо ж неприємно цілодобово слухати лож і ересь, зупиняють програми з російськими акторами тощо. То що ми отримали в підсумку замість захисту російського населення? Підвищені ризики, якщо ескалація триватиме й далі. Чи це є метою збирача земель? Отже ті, хто стверджує, що росіян треба захищати, тут неправі.

Друге. Крим — наша земля. А Татарстан? А Калінінград? Крим вперше був приєднаний у 18 столітті. Середня Азія, Кавказ, Фінляндія — це все теж у 19 столітті. Чому не воюємо? Або чому не віддаємо відняте силою? Будь-який прецедент, пов'язаний зі зміною існуючих кордонів, сьогодні здатен відкрити скриньку Пандори. Нагадаю, влєвненим у військовій могутності Росії, що в країні ПВО прикриває лише Москву.

Бомбардувальники будь-якої країни долетять до якого-небудь іншого міста безперешкодно. А ядерна зброя годиться як спосіб стримування, а не застосування. І віднявши Крим, ми в перспективі вийшли на шлях втрати всіх інших земель. Виходить, ті, кому недосить нашої присутності на мапі світу,

також неправі в історичній динаміці.

Третє. Крим потребує дотації. Там рівень життя нижчий ніж в Росії, там відсутня інфраструктура, немає власної води, електроенергії, нормального порту, пропускних здатностей залізниці, аеропорту і іншого. Це вимагає шалених грошей. Шалених витрат, більших ніж Олімпіада і ЧМ 2008.

Перетворити це місце в перлину курортного бізнесу надто складно. А враховуючи абсолютну популярність Сочі, Адлера і Туапсе у любителів дайвінгу і шопінгу цілого світу, ми цього не зможемо зробити апіорі. Відтак, ми беремося годувати 2 млн. людей, знаючи, що нічого там не заробимо.

Отже тих, хто вірить у посилення Росії від цього приєднання, також обманюють. І воювати за Росію кримчани не будуть.

Четверте. Знову про гроші. Економіка, міжнародні санкції — зрозуміло, що будемо все купувати дорожче. Коли опустять нафту — ми побачимо нові 90-ті, всі проблеми, що стояли в 1991 — і безгрошів'я, і бартер, і суверенітету всі забажають. Навіщо нам, бачте, нові шляхи, пенсії, нормальні поліклініки, швидкісні потяги і інші вигоди 21 століття? Нам ближче 19 століття, кріпацтво і розширення імперії.

Зараз приблизна цифра 243 млрд. рублів, лише в цьому році. На ці гроші можна було рятувати росіян мільйонами інших шляхів. Чи школи та університети розбудувати, чи ... все інше.

То яка користь? Навіщо було вкладати трильйони в Олімпіаду, що показує світові позитивну Росію майбутнього, якщо через два дні це змели введенням військ у Крим?

Жодної вигоди отже нікому з жителів Росії від приєднання Криму немає. Телеканали Росії переведені на режим війни, і він такий тепер буде для всіх інших сфер надовго. Весь громадянський простір

зачищається, хто не згоден — зрадники, провокатори і фашисти. Запугують українськими фашистами. Росія застрашує.

Країна, де майже на кожному фанатському секторі свастика, де ріжуть і б'ють іноземців, де євреї у половини громадян — образливе слово, а всі решта хохли, чурки, татарва, кльшоногі, звірі, чехи — купа добірних епітетів для всіх інших національностей. Але чому вам хочеться радіти від приєднання Криму? Тому що бажаєте бодай чимось пишатися. А пишатися нічим. Всі товари, якими можна користуватися з задоволенням, імпортові. Продукти — вже на дві третини.

Ми не виробляємо нічого, що було б цікаве для світу, окрім советських розробок зброї та нафтогазу. Лише вельми дорогий спорт і маленькі, але дуже тривалі війни.

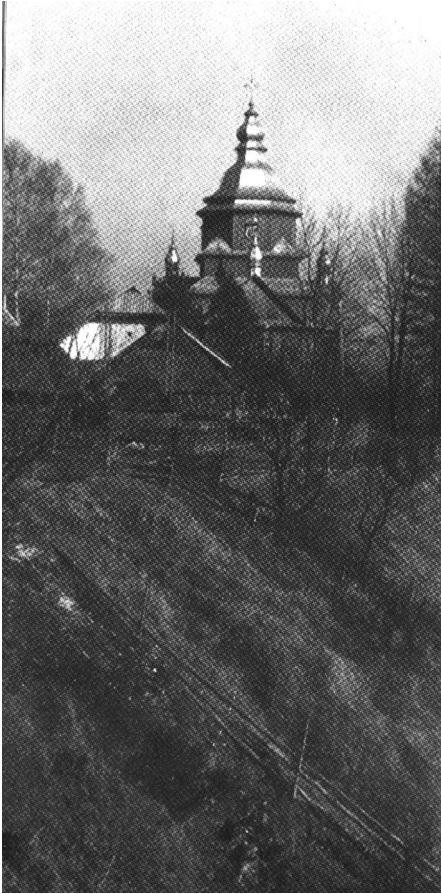
Чи знаєте, як фіні пишаються, що їхній президент літає з ними на тому ж літаку звичайним класом? Чи знаєте, які горді лондонці з того, що їхній мер їздить на працю велосипедом? Нам похвалитися нічим.

В дійсності ми маємо наслідки рабства, з якого російські громадяни так і не виборсалися. Вийшов креативний клас на Болотну, дали по башці, всі спеклись. Вийшли на Майдан студенти, отримали по башці, за тиждень там з'явилися десятки тисяч людей. Не всі вони, звісно, були альтруїсти, але кожен розумів суть подій. Вийшли півмільйона людей і сказали: ідіте ви геть. Будь-який президент, котрий прийде після Януковича, розумітиме, що розперзаність має межу. І ця межа з кожним роком буде ближчати, аж поки не зійдеться з пунктами Конституції.

Фрагменти.

«Права людини», ч. 10,
1-15 квітня 2014 р.

Ярослав ЛЕСІВ



Церква в с. Лужи, освячена
Метрополитом Андреем Шептицьким

«СНІГ БЕЗ ГРАТ»

Поезія. Епістолярій. Публіцистика. Спогади.
Документи. — Упорядник **Орина Сокульська**.
Переднє слово **Євгена Сверстюка**. Вступна стаття
Тараса Салиги. — «Смолоскип», Київ, 2014

Поет, дисидент, в'язень сумління і священник — **Ярослав Лесів** — Отець Сонечко, як називали його парафіяни — приходить сьогодні до читача зі сторінок цього чи не найповнішого видання, до якого, окрім поетичних творів, увійшли його листи, статті, виступи, інтерв'ю. Із них проступає образ Людини, котрій довелося пронести свою любов до України, до рідного народу через найжорстокіші випробування долі, Людини, яка витворила такий художній духовний світ, що назавше залишиться Храмом високих ідеалів.

Пропонуємо увазі читачів два листи о. Ярослава Лесіва з ув'язнень та добірку поезій різних років.

великий зміст, яка велика мудрість у цьому. Все, що було, то добре, я творю молитву Господу, що сталося саме так, а не інакше. Якийсь сум облягає мою душу, гей би не межі люди йшов, а в пустиню. Чи мо' сон мені нав'яв такий настрої. Сниться мені, що стою в камінному склепі перед гробом Господнім, раптом розверзається склепіння і воскресає Ісус Христос. Я не бачу Його лику, а лиш ліне праясне світло, возноситься в небеса — така

денно і нічно молю Господа, аби поміг мені в гаразді приїхати, і вірю, що Бог змилюється над нами і пошле нам сю велику радість бути разом, а чи надовго, хто його знає? Пора, пора, до побачення мої милі, цілую і обнімаю всіх вас, до скорої зустрічі, уже до скорої. Бувайте, най спасе вас всіх Господь, з великою шанобою і любов'ю.

Ваш Ярослав. Цілую і ще раз всіх вас, не хвилюйтесь.

В лютого 1983 р. З другого ув'язнення

Дорогий Тарасе, любий мій сину

Здоровлю Тебе з Днем народжен-

винно жити. Вчися у них правди життя. Люби природу — трави, квіти, ліс, воду, зорі і небо.

Люби рідну землю і наш сонячний світ.

Загалом світ добрий, але пам'ятай, що існує і зло.

Ніколи не відповідай на зло злом, бо хтось мусить обірвати одвічний ланцюг зла.

Долай труднощі завше з піднятою головою.

Знай собі ціну, але не дивись з порою на інших.

Усміхайся, хоч на серці сльози.

Не лінуйся, бо під лежачий камінь вода не тече.

Ходи швидко, але не квапся.

Наймудріша книга — людина

4 березня 1973 р.

Слава Ісусу Христу.

Любі мої, незабутні, я одержав ваші листи і безмежно вдячний всім вам, особливо моїм дівочкам Галіні і Світлані. Сьогодні неділя — не можу звільнитися від якогось душевного щему і жалю. За чим?

Може, й нічого не було, все це тільки сон, не було й нема, крім болю у висках, який я відчуваю тепер, а через годину-другу і його не буде, що ж тоді лишиться від нього, оцього болю? Пам'ять.

Пам'ять, а чи здатна вона повернути нам хоч одну мільйонну того, що було? Я вже не кажу про ту гаму почуттів, які ми переживали тоді. Якщо так, то й справді нічого не було, а між іншим, дещо із мого життя, особливо з дитинства, я інколи переживаю так гостро і сильно, як тоді. А мої сильніше. Кажуть, людина в самий останній свій час, за якусь долю секунди переживає все своє життя. Яка мусить бути сильна пам'ять, аби за такий короткий відрізок часу відновити все, люди, які тонули, розказують, що буває так. І що за дивне сотворіння ота людина, і чому я не радію: в мене таке відчуття ніби я не з тюрми виходжу, а навпаки — сідаю в тюрму.

Подібно тому альпіністові, який поки дряпається на вершину, то має з того насолоду, а покоривши її, відчуває якесь незадоволення, розчарування, жаль і ще щось, чого не можна ознaczyć словами. Чи не тому, що ціль досягнуто?

Вічний безперервний рух, ненасиченість, потуга душі людської — який

радість, таке безмежне щастя наповнюють моє серце. Тепер то вони — люди, повірять, що такі воскрес наш Господь, думаю собі, а в мені так і співає все, залите цим дивним світлом, я відчуваю всім єством своїм лет, вознесіння Христове, навіть стража, яка стояла позаду мене, увірвала. І я біжу сповістити людям, що Христос Воскрес, дряпаюся на круті височенні скелі і нарешті, зіп'явшись на вершину, кричу у весь голос «Христос Воскрес», «Христос Воскрес» і лише луна відзивається мені, а людей нема ні душі. Я знову біжу, шукаю людей і все кричу «Христос Воскрес», «Христос Воскрес» — так і проспунвся.

Тепер вже вечір, я читав роман Фолкнера й вертаюся знову до листа. Шість років, не так вже й багато, але життя вимірюється не лише часом, бо я надто більше прожив за ці шість років, може цілих 60. Я стараюся увявити собі, наскільки все змінилось, наскільки змінився я сам. Важко — часом ми створюємо самих себе або світ навколо себе, а потім розчаруємося, якщо не гірше. Аж не віриться, що я скоро буду вдома, цілую і обнімаю вас, мої милі, а гори — моє горе, скоро-скоро, останні дні я вже навіть не відчуваю біг часу, щось наче зупинилось, обірвалось мені. Жаль, жаль, чого мені так жаль, чого? Не знаю.

Дорогі мої, по виході із цих мурів, я дам вам телеграми. Вишлю деякі книжечки пакунком, а може, й речі, щоб не хвилювались, не нападилься. Мамо, мамо, що ви мусите пережити в цей час, я так гостро відчуваю сей біль. Я

ня. Молю Бога, аби дав Тобі долю гідну Тебе. Пишу Тобі як дорослому. Сім років — завершився твій перший цикл. Перша сходинок, коловий шабель життєвої драбини, що веде вгору і вниз, кількість шаблів, як вгору, так і вниз, однакова. Різниця лише в тому, що вгору йти набагато важче. Людина завше стоїть перед вибором, нічого не вдієш, так вона вже влаштована, можливо, саме в цьому найбільша заслуга Творця нашого.

Добре, що тягнешся до науки, але придивляйся до людей.

Наймудріша книга — людина.

Найбільша наука — також вона.

Люби людей, бо немає у світі нічого більшого за Любов.

Віруй, довіряй людям, скільки б не зраджували Тебе.

Дружи, бо нічого не замінить дружби. Особливо прислухайся до старших.

Від старих людей віс якоюсь силою, мудрістю і добротою. Вони надійні у дружбі і відважні у вчинках.

Будь сильним, але не кривдь слабших.

Будь мудрим, але не дури менших.

Будь великодушним, умій прощати іншим, бо всі ми грішні.

Будь гарячим або холодним — тільки не теплим.

Відавайся любимої справі до кінця, до останку, лише так можна чогось домогтися.

Ніколи не жалій за тим, що минуло. Умій більше слухати, аніж говорити.

Люби своїх братів менших — тварин. Ніколи не посягай на їх життя, навіть мухи не вбий, бо все, що живе,

Випрямляй спину, яким би важким тягар не був.

Дивись прямо, але не з викликом.

Судьбі не корись, але пам'ятай, що вона є.

Смерти не бійся, бо вона неминує. Бійся безслідно шезнути.

Не бійся злого — бійся дурного.

Твори добро завше і всього.

Пам'ятай, що не все те добро, що ми вважаємо добром, є ще і вища міра. Бійся бути суддею, але мимо несправедливості не проходи.

Заступайся на слабих, а за справедливих. Будь твердим, але не грубошкірим.

Не шукай щастя, живи по правді, і воно само тебе знайде. Добувай славу, та пам'ятай, що вона не одного погубила.

Прагни до влади, але пам'ятай, що ніщо так не знищує людину, як вона.

Знання — сила, але знай, що вона буває злого і доброю і злою.

Не служи нікому, а помагай всім.

Міра в житті — велика річ, хоч часом буває гальмом.

Не хетуй Словом, все почалося зі Слова.

Навчися співати, грати на якомусь музичному інструменті, ліпше на скрипці, бо вона основа.

Опануй фізичні вправи, але тільки для самозахисту і захисту слабших, точніше невинних.

Прагни волі, дорожи нею, бо нічого в житті немає дорожчого.

Пам'ятай — твоя свобода закінчується там, де починається свобода іншої людини.

Знай, що зрада — це самогубство.

Не замахайся на власне життя, бо

воно тобі не тобою дане, а значить не лише твоє.
 Не здавайся лише на свій розум, але прислухайся і до серця.
 Не живи одним серцем: дай йому волю, заведе в неволю.
 Будь чесним у всьому до кінця.
 Люди все простять, зате сам собі не прощай.
 Не хвалися своїми удачами, бо фортуна мінлива. Не проси погоди і смерті, вони самі придуть.
 Розраховуй тільки на себе самого, а якщо хтось може, то добре. Будь щедрим, але не марнотратним.
 Не чекай винагороди за свої добрі діяння, але жди кари за заподіну комусь кривду. Будь вдячним, та не чекай вдячності і від інших, а якщо і буде, то приймай її як незаслужену тобою.

Дивуйся всьому, бо у світі ще більше незрозуманого.
 Трудись, але пам'ятай, що всього не переробиш. Умій відпочивати не лише тілом, але й душею.
 Одягайся так, аби тобі було зручно.
 На світі є немного книг, які варто і потрібно прочитати.
 Вибирай професію, де б ти міг найбільше реалізувати себе, не силуючи своїх почуттів.
 Самонавчанням і самовихованням можна добитися багато чого.
 Жий так, аби міг легко умирати.
 Із усіх втрат втрата часу найтяжча, бо її не можна повернути. Не надійся, що попереду є ще час, бо ніхто не знає, скільки нам відпущено. Цінуй життя, хоч є ще більші цінності. Велика мудрість — велика печаль.

Навчися поборювати страх, бо ніщо так не руйнує душу, як він. Всього не врахуєш (та й непотрібно), бо нудно було б жити. Навіть найменший крок потребує сили волі, виховує волю. А ще поради легше давати, ніж їх виконувати, отож будь здоров. З води і роси тобі, друже! Вітай дідуся, бабуню і давай будемо регулярно листуватися. Ти вже писати вмієш, тож жди твоїх листів — напиши, як вам святкувалося, чи була стара коляда, і чи сподобався тобі сьогорочний вертеп.
 То який сього року сніг, чи добра лижня, наскільки я пам'ятаю, ти любиш їздити на лижах. Ще раз будьмо, чекаю, обіймаю, цілую тебе і міцно тисну твою руку.
 Ваш Яр.

«В мені Щось нове воскреса»

 Не снись, не зви і не печалься.
 Залиш печаль своїх долонь.
 І музику чарівних пальців,
 Очей божественних вогонь.

Тебе нема — є дивна фея,
 Богів творіння неземне.
 І трепет злотих струн Орфея,
 І мить, що в безвість не мине.

Не снись,
 Не клчч,
 Не відзивайся!
 То був прекрасний сон.
 Чи чуєш — звуки вальсу...
 Й розбите моїх вікон скло.

 Пречисте сонце,
 Злагоди година,
 Безмежність мислі і душі.
 Я нині більше птах,
 Аніж людина.
 В руках Ярило,
 Ноги в спориші.

 Я родом із зелених гір,
 Що Птоломей назвав Карпати.
 Я з кременю, води і зір,
 Приречений любити і страждати.
 І щира дяка Богу за усе,
 Що пережило, що нас жде з тобою.
 Карпати — вічний наш Ковчег.
 І Україна в муках родить Ноя!

 Мій смутку,
 мій вселенський болю!
 Як мінним полем,
 як цвинтарним полем,
 Одним-одним
 через вогонь і дим,
 Де лиць нема,
 де гори спин
 й горбатих душ
 жолобляться хрести,
 Де царствує цинічний клин,
 З тобою йду один,
 один,
 один...

 Укладаю слова не для того,
 Аби возвеличить свій біль.
 Бо немає мого і чужого —
 Є горе, що зроджує ціль.
 У запрязі змучену душу
 Забродам не дам на розтлін.
 Зі спліну я викресат мушу
 Не слово утіхи, а гімн.

 Мов пилинка в сонячнім промінні,
 Легка, світла, наче неземна —
 Так душа моя в часи прозориня
 Яснокрило в небо порина.
 Благословенна мить! Немає
 бажань, ні мук, ані тривога,
 І тільки лет в яснім безкраї,
 Лиш мить і вічність,
 Я і Бог.

 Так ще не пах ніколи
 Такий весняний сніг.
 Так ще ніколи слово
 Не ятрилося в мені.
 Так ще ніколи близько
 Не знав мене пульс землі
 Рідної України —
 Фенікса у вогні.

Сестрі Ориси

Лине хмаринка біла —
 Моя молитва до тебе.
 Тільки ти так уміла
 Іти по життю: і неба
 Завше чолом торкнутись,
 А світло іншим віддати.
 Будніє холодні пута
 Перетворити на свято.
 Легко іти в дорожю
 Й нашим сумлінням стати
 Творю молитву Богу —
 У твоїй іпостасі.

 В бараці тьма
 І за баракком ніч,
 І небо чорне,
 Як вночі горище.
 І методично
 Механічний сич
 Кричить у хащах
 Електричних.
 Я просвітку шукаю
 І вікон,
 Молю зорі у духа
 І у неба.
 Кризь ніч, кризь тьму,
 Кризь яє і сон
 Я вперто продираюся
 До себе.

Перед пам'ятником

Навіщо булава, коли ти шаблю
 Лукавим недругам віддав, Богдане?
 То не з дерев так падають
 каштани —
 Козацькі голови з плечей летять,
 летять...

 Не відступлюся,
 рідний краю,
 Сам іду на рать ворожу,
 Хоч би смертю своєю
 Чорні сили переможу!

 Коли і як це сталося,
 скажіть,
 Що Золоті Ворота
 ми навстіж
 Зсередини відкрили
 ворогам
 І молимося чужим
 Богам?!

 Дихає світ, вмитий
 росою,
 Свіжий і чистий —
 ранкова сльоза.
 Дихає світ...
 Із блакиті покою
 За вікном виграває сад!
 Дихає світ. Вітер
 зітхає...
 Навстіж відчинено
 слово і звук.
 Туга-туга. Не знаю,
 не знаю...
 Радісно плачу, молюся
 й зову.

 Як тільки вечір згасне,
 В суєті суєт засне.
 Мить оцю прекрасну
 Я люблю понад усе.
 Я тоді ріднюся
 З цілим світом у душі.
 Я тоді мирюся
 Із всіма, й молюсь за всіх!

 Ліси шумлять, ліси гудуть,
 Неначе Благовіст далекий,
 Хрестами білими пливають
 Понад селом мої пелеки.
 Мов щире золото з Хреста,
 Стікає сонце з крил лелечих.
 В мені Щось нове воскреса
 І до свого начала кличе.

 Осипавсь день, як мак,
 Й червоно почорнів.
 Як на негоду птах,
 Старий вітряк стемнів.

Та враз чиєсь лоша
 Десь тихо заіржало.
 І диво дивне сталося:
 Всміхнулась Всесвіту душа.

 Як сонце в крапельці роси,
 Так в душі моїй Вселенна
 Грає барвами краси,
 Повна звуків потаємних.



На гору Кичеру

 «Йди сюди, йди сюди», —
 Пташина зеве пташину
 І стільки в цьому «Йди сюди»
 Жаги життя і сили
 Й таким я чуюсь молодим
 У хорі цім пташинім.
 Йди сюди, йди сюди,
 Йди сюди, людино!

 Ліс, мов намальований, мовчить,
 Не чутно ні пташини,
 І навіть вітер не вієне.
 Глибоким сном дитини
 Спить ліс у вранішній росі,
 Мов дзвін у чистих водах.
 Невисловленість у душі,
 Утаємниченість в природі.
 І не збагнуть нам до кінця,
 Прадавньої суті лісу,
 А десь з глибин і з небуття
 Росте, як вибух, пісня.

Двісті літ із Тарасом

Такого велетня Духу могла породити тільки Божа раса.

*Не покидай мене. Вночі,
і вдень, і ввечері, і рано
єставай зо мною і учи,
учи неложними устами
сказати правду.
Поможи молитву дітям до краю.
А як умру, моя святая!
Моя ти Мамо! Положи
свого ти сина в домовину
і хоть єдиную сльозину
в очах безсмертних покажи.*

Тарас Шевченко як ніхто був не тільки дітям свого часу, свого народу: в його душі горів огонь тисячолітніх змагань за справедливе царство Боже на землі, дух безкомпромісної боротьби добра зі злом. Він, як ніхто, глибоко прозирив усю цільність і доцільність давньої пракультури: оживляючи святі передання, заново творив Народ. Будівничий промисел нашого генія зробив його батьком Нації. Ви-

сока віра в місієне призначення людини й народу не могла б зрости на пустому місці — за цими одкровеннями чутно могутню силу праведного шляху й незламну потугу тисячолітнього духовного досвіду. Кожною клітинкою свого серця Тарас відчував, що Бог і Україна потребують богонадхненного служіння, любови й самопосягати. Двісті літ минає від народження г'єніального Шевченка, який не побоявся спокійно й твердо сказати: а на москалів не зважайте! Усією душею бажав пророк оновлення окрадені Вітчизни, протиставляючи зловорожим і злосзачатим безвічні українські вартості. «Раби, невольники недужі заснули, мов свиня в калюжі, в своїй неволі». У вірші «Росли укупочці» поет бажав українцям миру в душі, любови й сердечної злагоди: «Подай же ї нам, всещедрий Боже! Отак цієсти, отак рости, так одружитися і їти, не сварячись в тяжкій до-розі, на той світ тихий перейти». Якось Франко дотепно зауважив, що й справді Христос пропонував юдеям полюбити тих, кого вони мають за во-

рогів. Але Він нікого не намовляв любити антипода Творця, ворога людської спільноти. Добре знаємо, як «дбають» торгаші про Українську державу, яку, бач, із «негативною» енергетикою бунтівливого Тараса «не встроїш». Будучи цілісною і незакомплексованою особою, він умів по-справжньому любити й ненавидити. Чого-чого, а злюби в нього не було ні крихти, але й на компроміси із сатаною не йшов — надто сильні дари духовні й могутній культурно-генетичний спадок дістався нашому Поету. Нітрохи не містифікує чи мітологізує. Ви тільки вчитайтесь — це ж людина, для якої Україна над усе. Любов над усе. Правда над усе. Бог над усе! Дух його добре бачить, як хулителі й запроданці нищать людську расу, Боже прямуювання людства. Шевченко нікого не зрадив. Шевченко не продається. Чого це має лякати? «У нас нема зерна неправди за собою» — і все тут! Для тих, хто дотримується заповідей, закон один: не бійся! А вороги нормального співжиття людей і народів нехай тремтять!

Володимир РОЖКО

«ОБРАЗ СЕЙ РЕШТАВРИРОВАН ПРОЕЗЖИМ ЖИВОПИСЦЕМ...»

Село Секонь (Секунь) — розташоване в 20 кілометрах північно-західніше від м. Ковеля на давнім шляху з Луцька до Берестя. Свою назву, зі слів професора Миколи Іванишева, дістало від того, що «...тут була колісь найкровопролитніша січа», найімовірніше ще в середині XIII ст. під час Батієвої повені. Найдавніша писемна згадка про село є в Акті від 28 серпня 1512 року — як власність князя Михайла Сангушка. Воно, як і Вербка, було цим князем 1543 р. обмінане з королевою Боною, а після прибуття з Московщини князя-втікача Андрія Курбського переходить 4 липня 1564 року з королівщини у його власність. Князь Андрій Курбський був одним із найвідважніших воєвод царя Івана Лютого, дружини і дітей якого стратив його повелитель. Разом з князем прибуло на Волинь з Московщини і його найближче оточення: отець Олександр, «слуга і брат, превозлюблений і вірний», Іван Іванович Келимета і його двоюрідний брат Михайло та інші. Брати Іван та Михайло походили з казанських татар, з юних літ ділили з князем його військові подвиги. Іванові Келиметі за вірну службу передав князь свої маєтки в селах Секонь та Сушки. По наглій смерті брата ці маєтки переходять до Михайла Келимети, який в роки 1572 — 1588 побудував тут дерев'яний храм Св. Михайла де й був похований з дружиною. Михайло Келимета подарував церкві кілька давніх ікон: Пресвятої Богородиці, Св. Миколая та з XVI ст. Архистратига Михайла. Одну з них — образ Пресвятої Богородиці — за свідченням дослідників, реставрував Тарас Шевченко під час своєї праці в археологічній комісії на Волині 1846 р.

Незадовго до прибуття в Секонь членів Археологічної комісії Тараса Шевченка та Миколи Іванишева настоятелем місцевого храму Св. Михайла було призначено молодого священика Іллю Мусієвича.

Оглядаючи храм Св. Михайла, Тарас Шевченко не міг не помітити давні візантійського походження образи: Пресвятої Богородиці, Св. Миколая. Від часу ікона Богородиці потемніла і на прохання настоятеля Тарас Шевченко реставрував образ, домалював до нього характерні українські прикраси. Можливо праця над реставрацією давньої ікони Богородиці завадила докінчити малюнок з храму Св. Михайла в Секоні, і той малюнок був довершений в Київі кимось іншим. Тарас Шевченко разом з професором Миколою Іванишевим оглянули поховання Михайла і Катерини Келиметів, зібрали в маєтку документальні відомості про них та князя Андрія Курбського, портрет якого зберігався тут ще й в пізніші часи.

Питання про перебування Тараса Шевченка на Ковельському Поліссі вже не є дискусійним завдяки

знайденому запису в інвентарній церковній книзі в 30-х роках XX століття тогочасним благочинним, майбутній митрополитом УАПЦ в західній діяспорі владику Никанором (Абрамовичем). Владика з 1934 по 1942 роки був настоятелем храму в недалекому, рідному селі Мізові та очолював одне з благочинь. Під час своїх перших відвідин храму Св. Михайла в Секуні отець Никанор, оглядаючи церковний архів, знайшов книгу «Опись церковного имущества», заведену ще 1806 року. В книзі в примітці навпроти запису — Образ Божої Матері за Престолом, стояла нотатка: «В 1846 году образ сей рештаврирован проезжим живописцем Тарасієм Шевченком».

Автор цих рядків, вивчаючи документи 1860 року, в Держархіві Волинської області (Ф. 35, Оп. 5, Спр. 188, Арк. 365), знайшов підтвердження, що такий опис майна церкви справді вівся з 1806 року. В документі читаємо: «Опис церковного майна з 1806 року зашнурований, опечатаний Ковельським духовним правлінням і знаходиться в церкві».

1868 року давній храм Св. Михайла, побудований Михайлом Келиметою, перебував у аварійному стані, тому з ініціатиєю настоятеля отця Іллі Мусієвича того року на іншому місці поруч шосе було збудовано новий храм. Отець Ілля Мусієвич невдовзі перейшов служити до містечка Красностав Люблінської губернії на історичній Холмщині. Настоятелем храму в Секуні став його син Феоділ, який 1891 року склав літопис села. 1893 року він переніс давній храм, побудований Михайлом Келиметою, на кладовище. З нього було побудовано капличку, а через рік посвячено в ім'я преподобного Йова (Почаївського). Давній запрестольний образ Богородиці, який реставрував Тарас Шевченко, разом з церковним архівом було перенесено в капличку Св. Йова. Тут в капличці востане 1936 р. бачив образ Богородиці та книгу «Опис церковного майна» отець Никанор Абрамович.

Владика Митрополит залишив нам такий опис цього образу: «У Секунській церкві я не міг одірвати очей від милого українського обличчя Божої Матері з Дитятком на лівій руці, в художньо намальованій кольоровій шаті. На шії Богородиці, як дар пошани і любови місцевого жіноцтва, пишались низки коралів і поцьорів. З металеві коронки на голові спускались пасма різноколірних стрічок. Всі ці оздоби збереглися під пильним оком моїх попередників благочинних лише тому, що на церкві на могилках мало звертали уваги». Справді, «благочинні» московської церкви в Україні і на Волині, зокрема, вельми брутально усували з церковних ікон народні прикраси — рушники, корали, стрічки, ці ознаки українськості Бо-

жих храмів, щоб надати їм вигляд російських.

Вчені-шевченкознавці з української діяспори на Заході зібрали чисельні спогади-перекази про перебування Тараса Шевченка на Волині і зокрема в Секуні. В 1932-1933 роки дослідник О. Волинець побував тут і записав перекази, що образ Богородиці, який тоді перебував у капличці на кладовищі, реставрував Тарас Шевченко. Народна пам'ять зберегла ім'я поета з таким описом його зовнішності: «...пан у чорному плащі і чорному капелюсі, який говорив народною мовою».

Як бачимо, наукова подорож Тараса Шевченка до села Секунь підтверджена документальними джерелами, народними переказами, творами сакрального мистецтва, до яких приклав свій пензель наш безсмертний Пророк і художник тої вже далекої осені 1846 року.

Через Ковель, Луцьк, Рівне, Новоград-Волинський і Житомир Тарас Шевченко повернувся до Києва, щоб скласти звіт про свої безцінні духовні знахідки на нашій землі.

Шляхи Тараса Шевченка на Волині описали відомі дослідники Микола Теодорович, професори Олександр Цинкаловський, Юрій Перхорович, протопресвітери Михайло Тучемський, Ананій Теодорович, дослідник-дисидент Євген Крамар та інші. Професор Юрій Перхорович в своїй шевченкознавчій розвідці зазначає: «Про побут у Луцьку звісток немає. Є спогад колишнього працівника Волинського обласного краєзнавчого музею в Луцьку (підтверджений протопресвітером Анатолієм Дублянським), який бачив малюнки-шкіци Тараса Шевченка, підписані ним, що були принесені до музею поляком, археологом Зигмундом Ляським. Це до певної міри підтверджує припущення, що поет був у Луцьку й свідком його побуту лишилися ці шкіци, які переходили у незнаній нам родині, де він був замешкав, і дліпоро за советської влади (у вересні-жовтні 1939 року) дістались до музею».

Далі з його цитованої праці знаємо, що поет з Луцька поїхав до Ковеля, де на нього чекав професор Микола Іванишев.

Храм Св. Михайла у XX ст. зазнав великої наруги від атеїстів-комуністів, які хотіли знищити святиню, а тим самим і нашу пам'ять про наукову подорож Тараса Шевченка на Полісся. Храм зняли з рестрації і після Великодня 1964 р. замкнули. Та все ж завдяки обороні жителів села храм вцілів. На диво збереглися навіть давні ікони Св. Миколая і Св. Архистратига Михайла, які давні Микола Теодорович в своїй праці. Вони, як і давні підсвічники, що опинилися на дзвіниці, збереглися від попереднього храму.

Раїса Гусленко, м. Київ

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ — ДЖЕРЕЛО ДУХОВНОСТІ

Вивчаючи церковний дзвін за допомогою сучасних приладів, академік Ф. Шпилюнов констатував: дзвін випромінює величезну кількість резонансних звуків, які духовно і фізично очищують простір. Дзвін лікує душу людини. Чому? Бо «містить в собі», — писала Анастасія Цветаєва, — певну кількість звукових поєднань — сплетінь звукових ниток. Це звуковий нерв, в якому міститься початок звуку. Він незрівнянно чистий і світлий, ясний, прозорий та неймовірно тонкий і безперервно — з невлімовою швидкістю тремтить — вібує». Вона також написала про гру майстра чарівного дзвону К. Сараджєва: «... маленькі дзвони шалено гриміли; розколювали небо гарячим полум'ям святкового дзвону. Великий дзвін — як грім, середній — як шум лісів, а найменший — як фортиссімо птахів. Голос природи, що ожив! Стихії заговорили! І всім цим багатоголоссям правила людина, що тримала в руках струни голосів, ладувала їх в пречудову гармонію радості! Це музика сфер! Космічна! Кульмінація всіх звукових відчуттів, приступних для людини. Багатозвучний тембр дзвону, звукове ядро та ніби хор злагоджених звуків навкруг основного. Насолода для слуху! Пояснити її не можна! Якщо камерна музика для слухача — по суті не більш ніж два метри, то нечувана досі музика дзвонів належить гігантам, війську, народові!» Недаремно саме дзвони віддавна скикали народ на віче.

За Божою Волею субстанція, що пронизує Всесвіт, має гармонійний резонанс, при якому зароджується та живе клітина. Вібрації ж Всесвіту викидають у всіх проявах, перетинаються, зливаються, підсилюються, ослаблюються, протидіють одна одній, нерівномірно зростають. Тому музика, як узагальнена вібрація, наявна у всіх порухах живого та формує звуковий простір.

Сучасні дисонанси, шумова, рок-та поп-«музика», що мають важкі низькочастотні вібрації, чинять руйнівну дію. Як система звуків вони є джерелом негативних емоцій — страху, агресії, тривоги та ін.

Мелодика ж української народної пісні концентрує високі частоти та несе енергію любові, гармонії і краси. Емоційно вона завжди спрямована до Душі та Серця. Завдяки цьому настроює людину на добро, злагоду, піднесення.

Піфагор стверджував: «як лікарське мистецтво використовується для очищення тіла, так музика — для очищення душі». Наголошував, зокрема, що хороша музика може поліпшити душу, а погана — знівечити. Тому досконала музика може бути засобом гармонійного розвитку людини. Сучасні руйнівні «музичні» ритми, які нав'язуються молоді, нерідко формують у неї стиль життя, погляди, які суперечать Заповідям Божим і законам світобудови.

Музика володіє великою силою. Як кожна сила, вона може бути використана або на творення блага, або на

руйнацію. Класична, церковна та народна музика є стимулятором духовного пошуку та зростання. Відвертає людину від нищого, спрямовує її до осяйних висот та просвітлення. Ось чому Лев Толстой стверджував, що музика — категорія державна.

«Царство Боже всередині вас» — це ідеальний духовний стан, внутрішній вимір моральності, «правди, духовної чистоти, розуму і праведності, миру і радості у Дусі Святій» (Рим 14.17). Душа людська прагне приєднатися до вічного Гімну Творцю, до вічного Вселенського Добра. Це воно підтримує донині наше Буття та високими звуками церковного співу, церковного передзвону, народної пісні зворушує, живить сприймання душою послань Божої Благодаті. Тому народна пісня несе в собі винятково широку суспільну функцію — соціально-і морально-виховну, пізнавальну та естетичну.

З прадавніх часів пісні зорили світліниками устремління до Бога, гармонії, краси та добра. Поєднання в пісні естетичного і етичного породило соціальну сутність, як органічний витвір, тісно пов'язаний з життям етносу. Тому належала вона до царини національних почувань народу, спліталася з думками про історичне минуле, часто вливалася у протест проти національного та соціального поневолення. Народ віднаходив сакральні слова, як життєдайний дар Духа Святого. Завдяки цьому Бог — всередині нас.

Пісня, поєднавши із Гармонією Вселенських ритмів, запалювала серця незгасним полум'ям Божественної любові. Карбувала в свідомості людини сліди минулого, пережитого. Несла голос Правди. Витоками пісні було буття у всіх його проявах. З нього черпала вона і зміст, і ритми, і мелодії.

За Гоголем народні пісні для України — все: поезія і історія... Вони, як живий промовистий літопис, що гучно дзвенів про минуле, підіймали дух, гартували волю, формували в свідо-

мості людей знання про рідну Землю, свій рід, прадавню історію. Пісня, ніби програмний код Всевишнього для гармонійного розвитку людини; як згорток діянь Духа Святого, де заховані нові можливості людини — особистості — і в розвитку власного чуття, і в спілкуванні зі світом.

Народна пісня очищає простір, ауру людей, додає сил для переможної борні. «Гей літа орел, гей літає сизий», «Ой на горі та жєнци жнуть», «Іхав козак за Дунай», «Реє та стогне Дніпр широкий», «Думи мої», «Заповіт»... Ці пісні стали народними. Доленосимими. Знаковими. Укоріненими. Хорове їх виконання — надпотужний порив людської душі до рідної Землі, до Вседержителя. Хорове виконання таких знакових, укорінених пісень — це також дар надпотужної енергії Творця, Божої Благодаті людям на Землі.

Глибока своїм соціальним підґрунтям історична пісня «Та чорная хмара настає». «І яка характерна пісня! — писав Д. Яворницький. — Як жаво вона викликає в пам'яті час... І. Самойловича й І. Мазепи, коли вся військово-малоросійська старшина стала... привласнювати собі різні права і привілеї на шкоду простим козакам...»

Українська пісня — потужний засіб патріотизму, добра, на ниві духовності і культури України. Співати її, співати б ще віками. Та на жаль життєвий простір сучасної молоді здебільшого заповнила шумова музика-«какофонія»...

Згубна її дія особливо помітна в мегаполісах, і там, де ще не так давно народ не цурався патріархальних традицій. Народна пісня стала досить рідкісною гостею концертних та телевізійних програм. Тому губляться унікальні традиції чотириголосого співу в селах. Щоб не загинула народна пісня, потрібно переглянути навчальні, концертні та телевізійні програми.

Необхідно дати державну оцінку сучасних концертних програм, радіо- і телепередач. Гідно представити в них українську народну пісню.

Наразі відроджуються пісенні традиції культурних пісень, колядок, щедриків, псалмів. Доконечно потрібно відродити також проникливі колискові пісні. Вони воістину закладають підвалини духовного світу людини. Варто згадати творчий доробок В. Войтовича «Коляда: дитячі щедрики, колядки та засіванки». Є досконалі обробки пісень для дітей старшого віку композиторами-класиками. Треба знову повернутися до них. Згадаймо хоча б: «Щедрик», «Ой сивая та зозуленька», «Налетіли журавлі», «Пливе човен», «Прилетіла перепілонька», «Янчику — подолянчику», «Сякий такий журавель», «Ой ходила дівчина бережком» та ін.

В Україні відроджуються і обрядові пісні. Обрядові жанри по-особливу впливають на цілісність та монолітність фольклору, взаємозамінність його образів, тематичних мотивів та їх різновидів. Бо «народні пісні, так само як мова, є органічним витвором народного духу: вони живуть і розвиваються у тісній зв'язі із духовним життям народу, як його найисильніший вислів» (Ф. Колєсса).

«Ніщо так, — стверджував поет і дослідник фольклору Станіслав Зінчук, — не вияскравлює пісенності, поетичності, дотепності й цютиливості нашого народу, як традиційний весільний ритуал, де поєднано і оперу, і драму, і музкомедію. І брали в ньому участь численні солісти, котрі бездоганно виконували свої ролі, а глядачі теж часто ставали зі статистів його учасниками, щоб і собі прилучитися до того неповторного дійства. Як воно не схоже на теперішні примітивні естрадні децибельні ревіська з наголосом на алкоголь! У духовному відродженні України національному весіллю мусить належати визначна роль». (Фольклорні матеріали обрядових пісень та ритуалів, записані С. Зінчуком, видані під назвою «Орадівське весілля» (2001, «Топока»). В Україні практично кожне село мало власний весільний сценарій. Нещодавно вийшло з друку «Маньківське весілля» — зібрані Н. Поклад обряди, пісні та ритуали Подільського краю.

Українські народні пісні, як концепт високої духовності, гармонії, краси та добра, глибинного змісту, поєднаного з вишукано досконалою формою, спричинили велику до них повагу та шану, як до світового рівня прадавніх культурних надбань України. Зникання народних обрядів та пісень — то загрозі духовному потенціалу нації, забуття долі всього народу. Ось чому необхідно їх вивчати, співати, берегти, як зіницю ока, глибоко шанувати. Бо «дар життя легко знецінюється, якщо його не засвітити даром любові і слушання» (Є. Сверстюк).



Весілля. Твір Марії Приймаченко

Ольга КІС, м. Львів

Апостоли

Чи твоя ознака, Господи,
Цвіт полинний в крилах ангела.
Йдуть і йдуть чужі апостоли
По стежках, покритих манною.
І любови реуться ретязі,
Стугоняють вітри розпачливо,
Бо уже вродились витязі,
Що учиняють необачливо.
І підуть стежками битими,
І своїх доріг не знатимуть
І до ніг, камінням збитими,
Подорожник прикладатимуть.
Щоби знов стопами босими
Теплий порох розворушити.
Йдуть і йдуть чужі апостоли,
А свої не сміють рушити.

Присвята поетові, політв'язню о. Роману Дурбаку

Уже осінні скрипалі зіріли руки,
І розійшлися по землі пісні і звуки,
І задивилися поля очима пусток,
І навертається сльоза — солоний згусток,

А дні, як коні вороні, в огнях заграви
На пасовищах наших душі толочать трави.

Хоч в шалі ліку не зрубуйте, ви, довгогрозивці.
Усе відійде в небуття: кати і вбивці,

Глумливий безум, чорний жах, тавро печалі,
І біль, що птахом крізь літа долає далі.
Та ще не стратив світ вогню, краси і зваби.
На пасовищах світлих душ цвітуть кульбаби.

І небо синє, як едвоб, і сонце грає,
І хто хоч раз пізнав любов — її впізнає,
І хто хоч раз пізнав любов в журбі і горі,
Вона стоятиме завжди, мов схлип у горлі.

Космацьким взором зацвіте, і щирим віршем.
Любов сходитиме зерном святим і віршним.
А осінь щедро заплатить усім, чим має.
На пасовищах світлих душ Христос ступає.

* * *

Шукаємо нової Атлантиди,
Чужим богам зв'яємо печалі.
Зітхаєм, що в Іспанії кориди,
Кохаємось у чеському кришталі.
Міняємось, з'їжджаємо, в'їжджаєм
В омріяний Едем о трьох кімнатах,
Чужих жалів до себе не займаєм.
А десь стоїть стара самотня хата.
Там ще недавно мазали допілку,
Чіпляли рушники над сивим Богом,

Ряди півоній, випнувши голівки,
Як сторожі, дивились за порогом.
Там кожна річ і навіть тінь від речі
Свої земні зневіри взнали й злеті.
І там похили материнь плечі,
Як дві маленькі стомлені планети.
Там в скрині (Ой не місце у квартирі)
Ще лежать бабусині коралі.
А ми забули в цій шаленій вірі,
Куди нести усі свої печалі.

Пісня мореплавця

І човни наші вутлі, на збуруненій гладі,
Тільки диво мале у шпаринці холодній,
Вже з останньої сили противлячись зраді,
Нас віддати не хоче захланній безодні.

Ні печальні пісні, голосами голодні,
Ні яса у серцях, в небесах, у породах,
Тільки диво мале у шпаринці холодній
Ще тримає човни наші вутлі на водах.

Наші душі, тіла у борні благородній
Сірі псыська вітрів розірвати не годні.
Тільки диво мале у шпаринці холодній
Держить наші човни на Господній долоні.

Ж

ар-птах творчості Катерини Білокур затріпоче перед твоїм зором, читачу... тільки заглянь до Музею українського народного декоративного мистецтва у Києві, Яготинського чи Богданівського музеїв... Відблиск полісків від лету цього Жар-птаха є і в цій книжці...

«Сидиш на лавці, зникає вимір часу, ніяк не можеш одірватися від цієї атмосфери такого українського світу... Здіймається дах, розступаються стіни... виграють золоті маківки церков. Забринять веселки-кладки до минулих епох — колісок української цивілізації. Схід-Захід-Південь... Дифузія племен, народів. Трипільці, зарубинці, черняхівці... Зудари, обійми, взаємовпливи, перехресні запилення... Лець вловимі ознаки пракоріння культур. Ясніші прикмети близьких нам Еллади, Ольвії, Херсонесу, Пантікапея... дивовижна ця грандіозна купіль взаємовпливів, метаморфоз... Близк сонця на бані вертає тебе до реалії. Священнодіють квіти землі: «Квіти увечері», «Квіти в тумані», «Зацвіла калина»... Сутінки. А в душі наростає неспокій, тривога і нестримне бажання оце зараз гайнути до джерел її пісень-малювань... Як це так сталося, що ти позбавив себе пізнання дуже суттєвого цієї землі?!»

Олександр ДРОБАХА «Царство Катерини»,
«Смолоскип», 2011



Передплатуйте газету



Шановні передплатники!

Державне підприємство по розповсюдженню періодичних видань «Преса» сповіщає Вас про те, що 7 квітня розпочалася передплата на періодичні видання на II півріччя 2014 року.

Оформити передплату можна за «Каталогом видань України» та за «Каталогом видань зарубіжних країн» у поштових відділеннях та на сайті УДППЗ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, а також скориставшись послугою «Передплата ON-LINE» на корпоративному сайті ДП «Преса» www.presa.ua.

Передплатний індекс газети «Наша віра», 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.



Засновник
і видавець –
колектив
Редакції газети



ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архiep. Ігор (ІСІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК

КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Вікторія ЛЮБИЧ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для листів: Україна-Ukraine, 01001, Київ-1, а/с283.

E-mail: nashavira@ukr.net; <http://www.nashavira.ukrlife.org>

Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО300142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №228993760

Підписано до друку 16 травня 2014 р.